

**ETNİK KÜLTÜREL MİRASIN
TURİZM POTANSİYELİ:
SÜRYANİ KÖYLERİ ÖRNEĞİ**

Betül ELGÖRMÜŞ
Yüksek Lisans Tezi
Eskişehir 2025

**ETNİK KÜLTÜREL MİRASIN TURİZM POTANSİYELİ: SÜRYANİ
KÖYLERİ ÖRNEĞİ**

Betül ELGÖRMÜŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Turizm Rehberliği Ana Bilim Dalı

Turist Rehberliği Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Aysel KAYA

Anadolu

Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ekim, 2025

Eskişehir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Betül Elgörmüş'ün Etnik Kültürel Mirasın Turizm Potansiyeli: Süryani Köyleri Örneği başlıklı tezi 16/09/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Turizm Rehberliği Ana Bilim dalında Turist Rehberliği Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

		<u>Ünvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Danışman)	:	Doç. Dr. Aysel KAYA	
Üye	:	Doç. Dr. Duygu YETGİN AKGÜN	
Üye	:	Doç. Dr. Orhan Can YILMAZDOĞAN	

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

ETNİK KÜLTÜREL MİRASIN TURİZM POTANSİYELİ: SÜRYANİ KÖYLERİ ÖRNEĞİ

Son yıllarda kültür turizmi, küresel ölçekte olduğu kadar Türkiye özelinde de önemli bir ivme kazanarak turizm politikalarının yeniden şekillenmesinde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Tüketim odaklı tatil anlayışından ziyade tarihi, sanatsal ve kültürel miras unsurlarını deneyimleme arzusunun artması, kültür turizminin gelişmesine sebep olmuştur. Türkiye’de kültür turizmi son yıllarda Güneydoğu Anadolu Bölgesi başta olmak üzere kayda değer bir gelişim göstermiştir. Bu çalışmada da Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Süryani köylerinin etnik kültürel miras öğelerinin turizm potansiyelinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Mardin’in Midyat ve Nusaybin ilçeleri ile Şırnak’ın İdil ilçesindeki 11 Süryani köyünden 9’u ziyaret edilmiş, yüz yüze veya telefon aracılığıyla 10 Süryani katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilere tematik analiz uygulanmış ve dört ana tema belirlenmiştir. Bunlar; Köylerin demografik bilgileri, Gelenekler, Yerel kültürel değerler ve Köylerin turistik potansiyelidir. Araştırma sonucunda; Süryanilerin kendi dillerini konuştukları ve çocuklarına öğrettikleri, düğün, bayram, cenaze ve yeme-içme geleneklerini yaşattıkları, mevcut dini yapıların ziyaret edilebilir durumda olduğu, yerel halkın turizme olumlu yaklaştığı, ancak yöresel giysi ve el sanatlarının yok olmaya yüz tuttuğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçları Süryani köylerindeki etnik kültürel mirasın turistik ürün olarak değerlendirilerek bölgede farklı bir kültür rotası oluşturulabileceğini göstermektedir. Araştırmanın hem Süryani köylerinin turizm bakımından ele alınması hem de Güney Doğu Anadolu bölgesine gerçekleştirilen turlara bir alternatif önermesi bakımından seyahat acentalarına, turist rehberlerine ve bölgedeki turizm politikaları uygulayıcılarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Katılımcılara dil, inanç, gelenek-görenek, yeme-içme, kültürel değerler ile turizme ve ziyaretçilere bakış açılarının nasıl olduğu soruları yöneltilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kültür turizmi, Etnik turizm, Kültürel miras, Süryani köyleri, Mardin, Şırnak.

ABSTRACT

TOURISM POTENTIAL OF ETHNIC CULTURAL HERITAGE: THE EXAMPLE OF ASSYRIAN VILLAGES

In recent years, cultural tourism has gained significant momentum not only on a global scale but also specifically within Türkiye, playing a decisive role in the reconfiguration of tourism policies. The shift from consumption-oriented holiday practices toward a desire to experience historical, artistic, and cultural heritage elements has driven the development of cultural tourism. In Türkiye, cultural tourism has notably progressed, particularly in the Southeastern Anatolia Region. Within the scope of the study, 9 out of 11 Syriac villages in the districts of Midyat and Nusaybin in Mardin and the district of Idil in Sirnak were visited, and interviews were conducted with 10 Syriac participants either face-to-face or by telephone. Thematic analysis was applied to the data obtained, and four main themes were identified. These are: demographic information of the villages, traditions, local cultural values, and tourism potential of villages. The research findings revealed that the Assyrians speak their own language and teach it to their children, that they preserve their traditions of weddings, holidays, funerals, and eating and drinking, that existing religious structures are in a visitable condition, that the local population has a positive attitude towards tourism, but that local clothing and handicrafts are facing extinction. The research results show that the ethnic cultural heritage in Syriac villages can be evaluated as a tourist product and a different cultural route can be created in the region. It is thought that the research will contribute to the travel agencies, tourist guides and those implementing tourism policies in the region both in terms of addressing Syriac villages in terms of tourism and in terms of proposing an alternative to tours conducted in the Southeast Anatolia region. Participants were asked questions about their language, beliefs, customs, food and drink, cultural values, and their perspectives on tourism and visitors.

Keywords: Cultural tourism, Ethnic tourism, Cultural heritage, Assyrian villages, Mardin, Sirnak.

16/09/2025

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Betül ELGÖRMÜŞ

16/09/2025

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis/dissertation is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with “Scientific Plagiarism Detection Program” used by Anadolu University, and that “it does not have any plagiarism” whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

Betül ELGÖRMÜŞ

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisansüstü eğitimim boyunca benden bilgilerini, tecrübelerini, sabır ve hoşgörüsünü esirgemeyen kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Aysel KAYA'ya içten teşekkürlerimi sunuyorum. Tez yazım sürecinde çalışma hayatıma gösterdiği anlayıştan ötürü ayrıca canı gönülden teşekkür ediyorum.

Üniversite eğitimim boyunca beni destekleyen Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesi'ndeki bütün hocalarıma teşekkür ederim. Tez jürimde yer alarak değerli bilgi ve yönlendirmeleriyle tez çalışmamın çok daha nitelikli hale gelmesine büyük katkı sağlayan Doç. Dr. Duygu YETGİN AKGÜN hocama ve Doç. Dr. Orhan Can YILMAZDOĞAN hocama teşekkürlerimi sunarım.

Manevi anlamda desteklerini eksik etmeyen tüm arkadaşlarıma, özellikle alan gezisinde benimle olan, dostum Elif'e ve Mert'e, köylerde Süryanicesi ile bana eşlik eden arkadaşım Paulus KURKUNC'a teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca eğitimim konusunda beni destekleyen ve bir an olsun desteklerini esirgemeyen babama, anneme ve kardeşlerime sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

16/09/2025

ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ

Evrak Kayıt Tarihi:
15.12.2023

Protokol No:
665949

Tarih: 28.12.2023

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Etnik Kültürel Mirasın Turizm Potansiyeli: Süryani Köyleri Örneği
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Dr. Öğr. Üyesi Aysel KAYA
TEZ YAZARI:	Betül ELGÖRMÜŞ
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	
KARAR:	Olumlu
Prof. Dr. Saime ÖNCE (Başkan-İkt. ve İdari Bil. Fak.)	
Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (Başkan Yardımcısı-İkt. ve İdari Bil. Fak.)	Prof. Dr. Fatime GÜNEŞ (Edebiyat Fak.)
Prof. Dr. Yıldız UZUNER (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Erkan YÜKSEL (İletişim Bil. Fak.)
Prof. Dr. Handan Deveci (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Kamil ÇEKEROL (Açıköğretim Fak.)

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken ifadelerimin daha düzgün hale getirilmesinde ChatGPT üretken yapay zekâ programından destek aldığımı beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Betül ELGÖRMÜŞ

16/09/2025

DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE

I hereby declare that I have used the ChatGPT generative artificial intelligence program to help refine my statements while preparing this thesis.

Should any situation contrary to this declaration regarding my work be identified at any time, I hereby state that I accept all moral and legal consequences that may arise.

Betül ELGÖRMÜŞ

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES	vi
TEŞEKKÜR	vii
ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ	viii
ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI	ix
DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE ..	x
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
GÖRSELLER DİZİNİ	xv
HARİTALAR DİZİNİ.....	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Konusu ve Amacı	3
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
2. ALANYAZIN	6
2.1. Etnik Turizm.....	6
2.2. Kültürel Miras.....	10
2.3. Süryaniler.....	13
2.4. Süryanilerde İnanç	15
2.5. Süryanilerde Dini Bayramlar	17
2.6. Süryanilerde Ölüm Ritüelleri	17
2.7. Süryanilerde Düğün Gelenekleri	18
2.8. Süryanilerde Mutfak Kültürü	18
3. ÇALIŞMA KAPSAMINDAKİ SÜRYANİ KÖYLERİ	21

3.1. Midyat'taki Süryani Köyleri.....	21
3.1.1. Anıtlı (Hah).....	21
3.1.2. Barıştepe (Shiluh)	23
3.1.3. Doğançay (Mzizah)	23
3.1.4. Elbeğendi (Kafro Taxtayto)	25
3.1.5. Güngören (Kferbi/Kafrbe/Keferbe)	26
3.1.6. Gülgöze (Aynward).....	27
3.1.7. Yemişli (Beth Nahle)	28
3.2. Nusaybin'deki Süryani Köyleri	28
3.2.1. Üçköy (Arkah)	29
3.3. İdil'deki Süryani Köyleri.....	30
3.3.1. Haberli (Basibrin, Beth Sbirino)	30
3.3.2. Öğündük (Mıdin).....	31
3.3.3. Sarıköy (Sare).....	32
4. YÖNTEM	34
4.1. Araştırmanın Katılımcıları.....	34
4.2. Veri Toplama Aracı.....	35
4.3. Araştırma Verilerinin Analizi.....	36
4.4. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği	37
5. BULGULAR.....	39
5.1. Köylerin Demografik Bilgileri	39
5.2. Gelenekler	40
5.3. Yerel Kültürel Değerleri.....	41
5.4. Köylerin Turistik Potansiyeli.....	44
6. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	47
KAYNAKÇA	51

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 4. 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri..... 35

Tablo 4. 2. Bulgulara Ait Temalar, Alt Temalar ve Kodlar 37

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 3. 1. Meryem Ana Kilisesi, Anıtlı	22
Görsel 3. 2. Meryem Ana Kilisesi, Anıtlı	23
Görsel 3. 3. Mor Yunannon Kilisesi, Doğançay	24
Görsel 3. 4. Mor Yunannon Kilisesi, Doğançay	24
Görsel 3. 5. Mor Barsawmo-Mor Yakup Kilisesi	25
Görsel 3. 6. Mor Barsawmo-Mor Yakup Kilisesi	26
Görsel 3. 7. Mor Gabriel Manastırı, Güngören	27
Görsel 3. 8. Mor Hadbşabo Kilisesi, Gülgöze	27
Görsel 3. 9. Mor Hadbşabo Kilisesi, Gülgöze	28
Görsel 3. 10. Mor Malke Kilisesi, Üçköy	29
Görsel 3. 11. Mor Efrem/Mor Teodoros Kilisesi, Üçköy	29
Görsel 3. 12. Mor Efrem/Mor Teodoros Kilisesi, Üçköy	30
Görsel 3. 13. Mor Dodo Kilisesi, Haberli	31
Görsel 3. 14. Suruçlu Mor Yakup Kilisesi, Öğündük	31
Görsel 3. 15. Suruçlu Mor Yakup Kilisesi, Öğündük	32
Görsel 3. 16. Tanrıça İştâr Kabartması, Sarıköy	32
Görsel 3. 17. Mor Malke Kilisesi, Sarıköy	33
Görsel 3. 18. Mor Malke Kilisesi, Sarıköy	33

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 3. 1. Çalışma Kapsamına Alınan Süryani Köyleri.	21
--	----

1. GİRİŞ

Günümüzde turizm, yalnızca doğal güzelliklerin keşfiyle sınırlı kalmayıp, kültürel çeşitliliğin anlaşılması ve deneyimlenmesi arzusunda olan bireyler için aynı zamanda zengin bir öğrenme ve etkileşim alanı haline gelmiştir. Turizm sektörü, Türkiye'nin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel gelişimine çok yönlü katkı sağlayan stratejik bir alandır. Coğrafi konumu, zengin tarihî ve kültürel mirası, doğal güzellikleri ve iklimsel avantajları sayesinde Türkiye, uluslararası turizmde önemli bir destinasyondur.

Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde turizm sektörü döviz girdisi sağlayarak cari açığın azaltılmasına katkı sunmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, turizm gelirleri Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) içerisinde önemli bir paya sahiptir. Turizm geliri 2024 yılında bir önceki yıla göre %8,3 artarak 61.103.419 dolar olmuştur (http-1). Turizm sektörü, yalnızca döviz girdisi sağlamasıyla değil, aynı zamanda istihdam yaratma kapasitesiyle de ekonomik kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır. Hem doğrudan hem de dolaylı yollardan binlerce kişiye iş olanağı sunması, turizm sektörünü diğer ekonomik faaliyetlerden ayıran temel özelliklerden biridir. Özellikle hizmet, ulaşım, inşaat ve gıda gibi çok sayıda sektörde hareketlilik yaratarak ekonomik canlılığı desteklemektedir (http-2). Bu açıdan turizm, yalnızca bir tüketim faaliyeti değil, aynı zamanda geniş kitlelere gelir kapısı sunan stratejik bir kalkınma aracıdır. Nitekim yapılan araştırmalar, turizmin istihdam üzerindeki etkisinin, gelişmekte olan birçok ülke için sosyoekonomik dengeyi sağlama potansiyeli taşıdığını ortaya koymaktadır (Tosun, 2001).

Turizm, yalnızca ekonomik kalkınma aracı olmakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal ve kültürel gelişimi destekleyen çok boyutlu bir faaliyettir. Yerel halkın yaşam kalitesini artırması, altyapı yatırımlarını teşvik etmesi ve toplumsal bilinç düzeyini yükseltmesi bakımından önemli katkılar sunmaktadır (Richards, 2018). Ayrıca kültürel mirasın korunması ve tanıtılması açısından etkili bir araç işlevi görürken, kültürlerarası etkileşimi teşvik ederek toplumsal uyumu da desteklemektedir (Timothy ve Nyaupane, 2009). Bu etkileşim, hoşgörü ve karşılıklı anlayışı güçlendirmektedir. Ancak turizmin sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yönetilmemesi halinde çevresel tahribat, kültürel erozyon ve ekonomik yapıda mevsimsel dalgalanmalar gibi olumsuz etkiler ortaya

çıkabilmektedir (Sharpley, 2009). Bu nedenle Türkiye’de turizm politikalarının planlı, katılımcı ve çevreye duyarlı bir yaklaşımla yürütülmesi büyük önem arz etmektedir.

Turizm sektörü Türkiye’nin kalkınma hedeflerine ulaşmasında kilit bir rol üstlenmektedir. Ancak bu potansiyelin sürdürülebilir şekilde değerlendirilmesi, uzun vadeli stratejik planlama ve bütüncül bir yönetim anlayışı ile mümkün olacaktır. Bu kapsamda kültürel mirasın korunması ve tanıtılması sürecinde öne çıkan turizm çeşitlerinden biri de etnik turizmdir. Özellikle yerel halkların geleneksel yaşam biçimlerine, inançlarına ve özgün kültürel uygulamalarına yönelik artan ilgi, etnik turizmin Türkiye’deki potansiyelini her geçen gün daha görünür kılmaktadır. Etnik turizm kültürel mirasın korunmasında ve sürdürülmesinde de etkili bir rol oynamaktadır.

Kültürel miras, bir toplumun tarihsel süreç içerisinde oluşturduğu maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Anıtlar, yapılar, el sanatları, geleneksel yaşam biçimleri ve sözlü anlatımlar bu mirasın temel unsurları arasında yer almaktadır. Turizm, yalnızca ekonomik bir faaliyet alanı olarak değil, aynı zamanda kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve tanıtılması açısından da önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Özellikle yerel kültürlerin tanıtımı hem ulusal hem de uluslararası düzeyde farkındalık oluşturmada ve bu değerlerin görünürlüğünü artırmaktadır (Yürük ve Uçar, 2015). Bununla birlikte, kültürel mirasın turistik bir unsura dönüştürülmesi, yerel halk için ekonomik fayda sağlamanın yanı sıra, bu mirasın korunmasını da teşvik etmektedir (Rusalic, 2009). Ancak bu sürecin ticarileşme, kültürel değerlerin erozyona uğraması ve otantik yapıların zarar görmesi gibi olumsuz sonuçlar doğurma riski de bulunmaktadır (Karipçin ve Ateş, 2022). Sonuç olarak kültürel miras odaklı turizm politikalarının sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda geliştirilmesi; yerel halkın sürece katılımının sağlanması ve kültürel değerlerin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması büyük önem arz etmektedir (Kozak, 2004). Bu doğrultuda, kültürel miras odaklı turizm faaliyetlerinin planlı ve yerel topluluklarla iş birliği içinde yürütülmesi büyük önem taşımaktadır.

Farklı etnik grupların yaşam biçimleri, geleneksel uygulamaları, el sanatları ve inanç sistemleri, kültürel çeşitliliğin somut göstergeleri olarak, yerel halk ile ziyaretçiler arasında etkileşim zemini oluşturmaktadır. Bu etkileşim, karşılıklı anlayış ve kültürel farkındalığın gelişmesine katkı sağlarken, aynı zamanda yerel değerlerin görünürlüğünü

artırarak sürdürülebilir turizmin sosyal boyutunu güçlendirmektedir (Pekerşen, Güneş ve Seçuk, 2019). Kültürel miras ile etnik turizmin kesişim noktasında hem geçmişin izlerini sürmek hem de yaşayan kültürlerle etkileşim kurmak mümkündür. Özellikle kültürel mirasın etnik kimliklerle iç içe geçtiği coğrafyalarda, turizm aracılığıyla kültürel aktarımın sağlanması, hem ziyaretçiler için özgün deneyimler sunmakta hem de yerel halkın sosyo-kültürel yapısının korunmasına olanak tanımaktadır (Kiper ve Kiper, 2016). Bu çerçevede, kültürel mirasın korunması ve tanıtılması, etnik turizmin yükselen bir değeri hâline gelmiştir. Etnik turizm, farklı etnik grupların geleneksel yaşam tarzlarını, ritüellerini, dilsel ve sanatsal uygulamalarını deneyimlemeyi amaçlayan bir turizm çeşidi olarak, kültürel mirasın hem korunmasına katkı sağlamakta hem de ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. Dolayısıyla kültürel miras ile etnik turizmin kesişiminde hem toplumsal belleğin canlı tutulması hem de yerel halkın kültürel değerlerini ekonomik bir kaynak hâline getirmesi mümkün hâle gelmektedir.

Bu çalışma, Süryani halkının etnik ve kültürel mirasını anlamak amacıyla hem tarihsel hem de güncel durumda derinlemesine bir inceleme yapmayı hedeflemektedir. Etnik kimlik, kültürel uygulamalar ve toplumsal yapıların iç içe geçtiği bu durumda kavramsal çerçeve olarak etnik turizm çalışmaları ve kültürel mirasın korunması üzerine mevcut alanyazından yararlanılmıştır. Süryani kimliğinin tarihsel gelişimi, yerleşim yerlerinden kültürel ifadelere, uygulamalara kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Bu çerçevede, etnik kimlik inşası ve kültürel süreklilik arasındaki ilişkiyi anlamak için, sosyal, kültürel ve dini yaklaşımlar ışığında, kültürel mirasın taşıyıcıları olarak Süryani topluluklarının rolü ele alınmıştır. Sonuç olarak, bu çalışma, Süryanilerin kültürel mirasının korunması ve yaşatılmasına yönelik çabalara; toplumsal hafızanın sürekliliği ve etnik kimliğin güçlendirilmesi açısından önemli bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1.1 Araştırmanın Konusu ve Amacı

Son yıllarda turizm alanında kültüre dayalı özel ilgi turizm çeşitleri doğmuştur. Bu kapsamda köken turizmine ve etnik turizme duyulan ilgi artmıştır. Etnik turizm, etnik çeşitlilik etnik kültürlerin otantik yanlarının deneyimlenmesine yönelik seyahatlerdir (Diker, 2019). Bu aktarım sayesinde yerel halk hem ekonomik olarak gelir elde edebilmekte hem de kültürel değerlerini yaşatabilme imkânı bulmaktadır.

Türkiye, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve yapmaya da devam etmektedir. Birçok yerleşim yerinde bu medeniyetlerden kalan tarihi, kültürel ve turistik öğelerin varlığı bilinmekte, yerel halk gelenek ve göreneklerini sürdürmektedir. Güney Doğu Anadolu Bölgesinde gerçekleştirilen turlarda çoğunlukla Şanlıurfa, Gaziantep, Diyarbakır, Batman ve Mardin illeri ile ilçeleri ziyaret edilse de Süryani köyleri tur kapsamında yeterince değerlendirilmemektedir. Süryanilerin yaşam tarzlarının, gelenek ve göreneklerinin, yerel giysilerinin, yeme-içme kültürlerinin turistler açısından ilgi çekici olabileceği düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada Mardin ilinin Midyat ve Nusaybin ilçeleri ile Şırnak ilinin İdil ilçesindeki Süryani köylerindeki etnik kültürel miras öğelerinin turizm potansiyelini belirlemek amaçlanmıştır. Alanyazındaki araştırmaların Türkiye’deki Süryanilerin dini inançları ile kültürleri üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Bu araştırmanın konusunu Süryanileri sadece dini inançları açısından değil, aynı zamanda gelenekleri, görenekleri, dilleri, yemek kültürleri, düğün ve cenaze ritüelleri gibi farklı kültürel miras unsurları bakımından da incelemek ve elde edilen bulgular ışığında Süryani Köylerinin etnik turizm potansiyelini belirlemek oluşturmaktadır. Böylece çalışmanın sonuçları doğrultusunda seyahat acentalarına Güneydoğu Anadolu tur programlarına Süryani köylerini eklemeleri ve/veya sadece Süryani köylerinden oluşan bir rota hazırlamaları önerilebilir. Böylelikle bölgedeki yerel halkın kendi kültürel değerlerini tanıması, yaşatması, sunması ve gelen turistlerin buradaki etnik kültürel unsurları deneyimlemesi sağlanabilir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri, kültürel değerlerini yaşatmaları, gelecek kuşaklara aktarmaları ve farklı kültürlerle etkileşim içinde olmalarıyla mümkündür. Kültürün sürekliliği yalnızca kuşaktan kuşağa aktarım ile sağlanabilir; bu aktarım da gündelik yaşam uygulamalarından sözlü geleneklere, yazılı kaynaklardan mimari eserlere kadar geniş bir yelpazede gerçekleşmektedir. Son yıllarda ise turizmin, farklı kültürlerin tanınmasında ve yaşatılmasında üstlendiği rol dikkat çekici biçimde artmıştır. Özellikle kültürel miras odaklı turizm hem yerel halkın kimliğini güçlendirmekte hem de toplumsal hafızanın korunmasına katkı sunmaktadır.

Bu durumda, çalışmanın Süryani köylerinin turizm potansiyelini ortaya koyması, yalnızca bölgesel bir katkı değil, aynı zamanda kültürel çeşitliliğin korunmasına yönelik evrensel bir değer taşımaktadır. Ayrıca literatürde bu konuyla ilgili sınırlı sayıda çalışma

bulunması, çalışmanın alana özgün katkı sağlayacağını göstermektedir. Bu durum hem kültürel miras çalışmalarına hem de turizm araştırmalarına yeni bir perspektif kazandırma potansiyeli taşımaktadır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sadece Mardin ve Şırnak ili çevresindeki araştırma kapsamına alınan Süryani köyleri çerçevesinde yürütölmesi, çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Zaman ve maliyet kısıtlılığında ötürü tüm Süryani köyleri ve bu köylerde yaşayan halkın tümü çalışmaya alınmamıştır. Bu nedenle çalışma sonuçları Türkiye’deki tüm Süryani köylerine genellenemez.

2. ALANYAZIN

Bu araştırmanın bulgularının daha iyi anlaşılabilmesi için konuya ilişkin mevcut alanyazın kapsamlı bir biçimde incelenmiştir. Yapılan tarama sonucunda, çalışmanın kuramsal çerçevesini destekleyen kaynaklar belirlenmiş ve araştırmanın odağıyla doğrudan ilişkili olması bakımından belirli temalar altında ele alınmıştır. Alanyazın; Etnik Turizm, Kültürel Miras, Süryaniler, Süryanilerde İnanç, Süryanilerde Dini Bayramlar, Süryanilerde Ölüm Ritüelleri, Süryanilerde Düşün Gelenekleri ve Süryanilerde Mutfak Kültürü olmak üzere yedi alt başlık altında sunulmuştur.

2.1. Etnik Turizm

Son yıllarda deniz, kum, güneş turizmine alternatif olarak kültürel merakı merkeze alan turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır. Turizm çeşitlerinin ortaya çıkmasında; sürdürülebilir turizm anlayışı, kaynakların tükenmesi, turizmin tüm aylara yayılması, olağan turizm aktivitelerinin çekici gelmemesi gibi birçok etken önemli rol oynamıştır. Alternatif turizm hareketleri içerisinde de kültür turizmi başlıca yer edinmiştir. Kültür turizmi ilgi uyandıran birtakım somut ve somut olmayan kültürel değerleri keşfetmeye, öğrenmeye, deneyimlemeye yönelik faaliyetleri tanımlamak için kullanılan bir ifadedir (http-3). Söz konusu değerler, bir toplumdaki tarihi, edebi ve mimari miraslarla alakalı olabileceği gibi; mutfak gelenekleriyle, endüstriyel ürünlerle, yaşam tarzlarıyla, inançlarla, müziklerle ve ayırt edici olarak nitelendirilebilecek maddi, manevi, entelektüel, duygusal şeylerle de ilgili olabilmektedir.

Kültür turizmi içerisinde de farklı turizm çeşitleri mevcuttur. Etnik turizm de kendisini gösteren alternatif turizm hareketlerinden biridir. Türk Dil Kurumu'na göre etnik sözcüğü "bir sosyal grubun her türlü ırkî, dilsel veya kültürel özelliğine ait olan" anlamına gelmektedir (http-4). Kökeni, Antik Yunancadaki *ethnos* sözcüğüne dayanmaktadır. Antik Yunancadan Latinceye, Latince'den Fransızcaya ve Fransızcadan da Türkçeye geçmiştir. Eriksen'e (1997) göre de etnik sözcüğü Antik Yunanca *ethnos* sözcüğünden türemiş, daha sonra ırksal özellikleri ifade edecek şekilde anlam bakımından değişmiştir (Yang ve Wall, 2016). Etnik sözcüğü sıfattır ve bir kitlenin kimlik özelliklerini belirtmektedir. Etnisite ise isimdir, doğrudan doğruya bir topluluğun etnik kimliğine vurgu yapmakla birlikte aidiyet, soydaşlık veya ortak kimlik gibi şeyleri ifade etmektedir.

Etnisite, etnik olmanın olgusudur. Her iki kavram da Antik Yunanca kökenlidir. Ek olarak, kelime Yeni Ahit yazarları ile Kilise Babaları tarafından Hristiyanlar ve

Yahudiler hariç bütün milliyetçi gruplar anlamında pagan (*ta ethne*) şeklinde de kullanılmıştır (Özdemir, Özdemir ve Aktaş, 2010). Günlük dilde “etnisite” kavramı, azınlıklara dair sorunlardan ve ırklar arasındaki ilişkilerden söz etmek için kullanılırken; sosyal antropolojide, kendilerini diğer topluluklardan daha farklı bir yerde konumlandıran yahut başkaları tarafından diğer topluluklara nazaran farklı bir yerde konumlandırılan gruplar arasındaki ilişkilere gönderme yapmak için kullanılır (Yang ve Wall, 2016).

Etnik turizm, egzotik, ötekinin, farklılığın ve özgün deneyimin arayışıyla doğmuştur. Kültürel ve doğal kaynakları birleştiren kültür turizminin bir parçası olarak kabul edilen etnik turizm, genellikle yerli, egzotik, ilginç, farklı halkların geleneklerini ziyaretçilere sunmaktadır (Smith, 1989). Etnik turizm, birçok ülke tarafından ekonomik ve kültürel kalkınmayı kolaylaştırmak ve etnik mirasın korunmasına yardımcı olmak için kullanılan bir araç olarak da ortaya çıkmıştır. Bu aktarım sayesinde yerel halk hem ekonomik olarak gelir elde edebilmekte hem de kültürel değerlerini yaşatabilme imkânı bulmaktadır.

Etnik turizm kavramı 1977’de ilk kez Valene L. Smith tarafından “Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism” adlı kitabında kullanılmıştır. Smith etnik turizmi, “yerli ve genellikle egzotik insanların, ilgi çekici gelenekleri ile birlikte halka pazarlanması” olarak tanımlamıştır (Sökmen, 2020). Sökmen’e (2020) göre etnik turizm “temel motivasyonu bir etnik grup ve bu gruba ait özgün kültürel uygulamalar olan seyahatlerdir”.

Etnik turizme katılan ziyaretçiler genellikle, sık tercih edilen yerlere gitmeyen, farklılığın peşinde olan meraklı kişilerden oluşmaktadır. Harron ve Weiler (1992) etnik turizmi “otantik ve bazen de turistlerinkinden farklı etnik ve/veya kültürel geçmişe sahip insanlarla yakın temas arayışıyla motive edilen” seyahat olarak tanımlamışlardır. Etnik turizme katılanlar yerel törenleri, ritüelleri, dansları ve diğer geleneksel etkinlikleri gözlemlemek veya bunlara katılmak için genellikle evleri ve köyleri ziyaret ederek ev sahiplerinin kültürünü doğrudan deneyimlemiş olurlar (Harron ve Weiler, 1992). Etnik köken, turizmin birçok yönüne etki ederken, turizm de etnik kökene çeşitli şekillerde etki etmektedir. Turizmin önemli etkilerinden biri de etnik kültürlerin, sanatların, uygulamaların ve etkinliklerin teşviki yoluyla etnik kimliği güçlendirebilmesidir (Yang ve Wall, 2016).

Uluslararası alanyazında etnik turizm, kimlik inşası, yerel halkın temsil pratikleri ve kültürel mirasın ekonomikleştirilmesi gibi çok boyutlu yaklaşımlarla ele alınmaktadır. Jamontaite ve Akova’nın (2020) Litvanya Karay Türkleri üzerine gerçekleştirdiği

Çalışma, etnik turizmin hem kültürel kimlik aktarımına hem de ziyaretçi deneyimine etkilerini ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. Benzer şekilde Notzke (2006), Kanada'daki yerli toplulukların kültürel değerlerini turizm yoluyla nasıl aktardıklarını ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları incelemiştir. Bunlara ek olarak De Cesari (2012), etnik miras alanlarının Avrupa bağlamında politik aidiyet üretme biçimleriyle ilişkisini irdeleyerek, etnik turizmin sadece ekonomik değil aynı zamanda siyasal bir boyutu olduğunu da vurgulamıştır.

Maruyama ve Woosnam (2015), Japonya'da bir Brezilya kasabasında yaşayan Japon göçmenlerin etnik mahalle turizmine yönelik tutumlarını ve algılarını incelemişlerdir. Bu alışma, özellikle etnik turizmin bölge halkı üzerindeki sosyo-psikolojik etkilerini belirlemeye odaklanmış ve yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı geliştirdiği tepkileri analiz etmiştir. Benzer şekilde Ishii (2012), Tayland'da yaşayan Akha kabilesi üzerine gerçekleştirdiği araştırmada, kabile bireylerinin etnik turizm endüstrisinde aktif olarak yer alarak ekonomik katkı sağladıklarını ortaya koymuştur. Çalışma, etnik turizmin bölge halkı açısından büyük ölçüde olumlu etkiler doğurduğunu ve yerel yaşamın sürdürülebilirliğini desteklediğini vurgulamaktadır.

Van den Berghe (1995) ise Meksika'daki Maya topluluğunu örnek alarak, etnik turizmin bu bölgedeki gelişimini incelemiş ve sürecin hem olumlu (ekonomik kalkınma, kültürel görünürlük) hem de olumsuz (kültürel nesneleştirme, ticari baskılar) sonuçlarını değerlendirmiştir. Çalışma, etnik mirasın turistik tüketim nesnesine dönüşümünün çok çeşitli etkilerini ele almaktadır. Öte yandan, Vietnam'ın Orta Dağlık Bölgesi'nde gerçekleştirilen saha temelli bir araştırmada, turistler ile yerel halk arasındaki etkileşim derinlemesine görüşmeler yoluyla analiz edilmiştir. Yerel halkın turistlere geleneksel el sanatlarını ve hediyelik eşyaları tanıtması, dans gösterileri düzenlemesi ve yaşam alanlarını (hatta evlerini) paylaşması gibi uygulamaların etkileşimi güçlendirdiği ve karşılıklı memnuniyeti artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Nguyen, 2017). Bu alışmalar etnik turizmin yalnızca kültürel çeşitliliğin sergilenmesine değil, aynı zamanda toplumsal bellek, kimlik politikaları ve kültürel sürdürülebilirlik gibi konulara da katkı sunduğunu göstermektedir.

Uluslararası düzeyde etnik turizm üzerine yapılan çalışmalar oldukça zengin ve eşitliyken, Türkiye'de bu alana özgü çalışmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Mevcut ulusal çalışmalar daha çok kültürel miras, yerel kimlik ve kültürlerarası etkileşim

kavramları çerçevesinde etnik unsurlara dolaylı olarak değinmektedir. Bu sınırlılık nedeniyle araştırmının kuramsal arka planı ağırlıklı olarak uluslararası kaynaklardan oluşturulmuştur.

Türkiye’de etnik turizm üzerine yapılan çalışmalar görece sınırlı olsa da farklı bölgelere ve etnik topluluklara odaklanan araştırmalar bu alanın gelişmekte olduğunu göstermektedir. Gül ve Gül (2019), Boşnak göçmenlerinin yaşadığı Küçükköy’de, yerel halkın geleneksel yemekler, el sanatları ve mimari doku gibi etnik kimliğe dayalı kültürel mirasının turistik ürün haline getirildiğini tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Yüksel (2018), Mardin’e gelen Süryani kökenli ziyaretçilerin seyahat motivasyonlarını, kimlik aidiyetiyle bağlantılı köken turizmi bağlamında ele almış ve bu alandaki pazar potansiyelini vurgulamıştır. Münüsoğlu (2022) Türkiye’deki etnik turizm deneyimlerinin kültürlerarası hiyerarşilerle nasıl kesiştiğini tartışarak, özellikle Süryani ve Ermeni gibi azınlık topluluklarının bazen turistik nesneye indirgenme riski taşıdığını vurgulamıştır. Tanrıvermiş Çınar (2022) yüksek lisans tezinde Süryanilerin gastronomik mirasının toplumsal kimliğin inşasında ve kültürel kimliğin aktarımında önemli bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmada, Süryani mutfağının yalnızca beslenme pratikleri değil, aynı zamanda dini ritüeller, toplumsal hafıza ve kültürel sürekliliğin bir yansıması olduğu vurgulanmaktadır. Tanrıvermiş Çınar, yemeklerin hazırlanma biçimleri, kullanılan malzemeler ve mutfak geleneklerinin, Süryani kimliğini görünür kılan ve kültürel farklılıkları yansıtan önemli göstergeler olduğunu belirtmektedir. Bu sebeple Süryani mutfağı hem kültürel mirasın korunması hem de gastronomi turizmi açısından dikkate değer bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi’nde gerçekleştirilen çalışmalarda ise Laz kimliğinin kültürel öğeleri (özellikle müzik, dans, geleneksel kıyafetler ve mutfak kültürü) turizm açısından değerlendirilmiştir (Çoşan ve Seçim, 2020). Bu gelenek ve göreneklerin yaşatılması, ülke ekonomisine farklı şekillerde katkı sağlamaktadır. Örneğin, Laz kültüründe yapılan yemeklerin Karadeniz’e gelen yerli ve yabancı turistlere sunulması ya da yöreye gelen turistlerin bölgedeki kutlamalara dâhil edilmesi, gastronomi ve kültür turizminin gelişimine katkı sağlamaktadır.

Öte yandan Uçar (2023) Hatay’da Türk, Arap, Ermeni, Musevi, Çerkes, Özbek ve Kürt topluluklarının kültürel miras unsurlarının, gastronomi ve dini mekânlar aracılığıyla nasıl turizm potansiyeline dönüştüğünü analiz etmiştir. Günümüz gastronomi turizminin büyük

ölçüde yöresel ürünler etrafında şekillenmesi dikkate alındığında, farklı etnik grupların yemek kültürlerinin yaşatılması önemli bir yere sahiptir.

2.2. Kültürel Miras

Kültürel miras kavramı, geçmişten günümüze aktarılan maddi ve manevi değerleri kapsayan çok boyutlu bir olgu olarak, sosyal bilimlerin pek çok alanında kapsamlı biçimde ele alınmıştır. UNESCO tarafından kültürel miras; somut (anıtlar, yapılar, arkeolojik alanlar) ve somut olmayan (dil, gelenekler, ritüeller, bilgi ve beceriler) olmak üzere iki ana kategoride tanımlanmıştır (http-5). Graham, Ashworth ve Tunbridge (2000) kültürel mirasın yalnızca korunması gereken tarihsel kalıntılar değil, aynı zamanda kimlik inşasında etkin bir araç olduğunu savunmakta ve mirasın toplumsal belleği şekillendirme gücüne dikkat çekmektedir.

Smith (2006) kültürel mirası “bir süreç” olarak değerlendirmekte ve onu, kültürel anlam üretimiyle doğrudan ilişkili bir toplumsal yapı olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşım, kültürel mirasın durağan değil, aksine sürekli yeniden üretilen ve farklı bağlamlarda farklı anlamlar kazanan bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Lowenthal (1998) ise kültürel mirasın, geçmişin seçici biçimde yeniden kurgulanmasıyla oluşturulduğunu ve bu yönüyle her zaman tarafsız olmadığını öne sürmektedir. Loulanski (2006), kültürel mirasın tanımında geleneksel olarak hâkim olan “nesne merkezli” yaklaşıma eleştirel bir perspektifle yaklaşarak, işlevsel bir miras tanımı önermiştir. Ona göre kültürel miras yalnızca korunacak bir varlık değil, toplumsal yaşamın aktif bir parçası olarak yeniden üretilen bir süreçtir. Bu yaklaşım, kültürel mirasın bireylerin ve toplulukların kimliklerini oluşturma ve sürdürme süreçlerine doğrudan katıldığını vurgulamaktadır.

Toplum merkezli yaklaşımlar, kültürel mirasın sadece fiziksel objelere indirgenemeyeceğini, anlamın ve değerın yerel bilgi, inanç ve anlatılarla üretildiğini savunmaktadır (Waterton ve Smith, 2010). Özellikle marjinalleştirilmiş veya yerinden edilmiş topluluklar için kültürel miras, geçmişle kurulan ilişkinin ve topluluk belleğinin en önemli taşıyıcısıdır.

UNESCO’nun 2003 tarihli Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, bu dönüşümün kurumsal temelini oluşturmuş ve kültürel mirasın somut olmayan yönlerini (örneğin sözlü anlatılar, müzik, geleneksel zanaat) koruma çabalarını uluslararası düzeye taşımıştır. Bu sözleşme ile kültürel mirasın yaşayan bir süreç olduğu kabul edilmiştir (http-6). Kültürel mirasın korunması, aynı zamanda yerel toplulukların katılımını da

gerekli kılmaktadır. Graham ve Howard (2008), kültürel mirasın “üretimsel” bir süreç olduğunu savunmaktadır; yani miras, toplumlar tarafından sürekli olarak yeniden tanımlamakta ve anlamlandırılmaktadır. Bu anlayış, mirasın yalnızca bir “mülk” ya da “eser” değil; topluluklar arası ilişkileri ve kolektif kimliği şekillendiren bir uygulamalar bütünü olduğunu öne sürmektedir.

Byrne (2008), kültürel mirasın hem kimlik politikalarıyla hem de güç yapılarıyla kesiştiğini vurgulayarak, kültürel mirasın “kimin mirası, kim için korunuyor ve kim tarafından temsil ediliyor?” sorularını merkeze almaktadır. Özellikle göç, savaş ya da asimilasyon politikaları nedeniyle kültürel varlıkları tehdit altında olan etnik gruplar açısından mirasın korunması, sadece kültürel değil, aynı zamanda siyasal ve varoluşsal bir meseledir.

Son yıllarda dijitalleşme, turizm, akıllı şehir uygulamaları ve sürdürülebilirlik gibi kavramlar da kültürel miras çalışmalarının parçası haline gelmiştir. Li ve arkadaşları (2023), kültürel mirasın bir “yenilik kaynağı” olarak ele alınabileceğini, özellikle miras temelli inovasyon (*Cultural Inheritance-Based Innovation - CIBI*) modelleriyle kültürel değerlerin güncel yaşama entegre edilebileceğini öne sürmektedir. Bu yaklaşım, mirasın korunmasını sadece geçmişin değil, bugünün ve geleceğin de hizmetine sunma çabasını yansıtmaktadır.

Sonuç olarak uluslararası alanyazın kültürel mirası durağan ve korunması gereken bir “eserler bütünü” olarak değil, toplumsal, siyasal ve kültürel etkileşimlerle şekillenen dinamik bir süreç olarak ele almaktadır (Lowenthal, 1998; Graham, Ashworth ve Tunbridge, 2000; Loulanski, 2006; Graham ve Howard, 2008; Byrne, 2008; Waterton ve Smith, 2010). Bu doğrultuda, kültürel mirasın anlamı, işlevi ve korunma biçimi, topluluğun tarihi, travmaları, hafızası ve kimliğiyle iç içe geçmiş bir şekilde değerlendirilmelidir.

Türkiye bağlamında yapılan çalışmalar, kültürel mirasın yalnızca korunması gereken tarihsel bir unsur değil, aynı zamanda kimlik politikalarının inşasında ve turizm sektörünün sürdürülebilir gelişiminde stratejik bir kaynak olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır (Başdoğan Deniz, 2022; Türker ve Çelik, 2012). Özellikle etnik ve kültürel çeşitliliğin vurgulandığı bölgesel çalışmalar, kültürel mirasın toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirmedeki rolünü ön plana çıkarırken (Mungan ve Günay, 2018), aynı zamanda bu mirasın ekonomik potansiyelinin turizm politikaları ile bütünleşik biçimde

ele alındığını da göstermektedir (Okuyucu ve Somuncu, 2012). Bu çerçevede kültürel miras, yalnızca geçmişe ait bir miras değil, aynı zamanda günümüz toplumlarının sosyal, ekonomik ve kültürel dinamiklerini etkileyen canlı bir süreç olarak ele alınmalıdır.

Türkiye, Asya ve Avrupa kıtalarının kesişim noktasında yer alması nedeniyle tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış; bu da ülkeyi zengin bir kültürel miras mozağine dönüştürmüştür. Hititlerden Roma'ya, Bizans'tan Osmanlı'ya kadar birçok medeniyetin izlerini taşıyan coğrafyada hem somut hem de somut olmayan kültürel miras unsurları oldukça yaygındır. UNESCO'nun kültürel ve doğal mirasın evrensel değeri çerçevesinde belirlediği kriterler doğrultusunda, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan birçok kültürel varlık Dünya Mirası Listesi'ne dâhil edilmiştir. Bu durum, Türkiye'nin ulusal düzeyde kültürel mirasın korunmasına yönelik yasal ve kurumsal düzenlemelerini güçlendirirken aynı zamanda uluslararası alanda tanıtım, sürdürülebilirlik ve iş birliği odaklı politikaların geliştirilmesini de beraberinde getirmiştir (http-7).

Ancak Türkiye'de kültürel miras koruma anlayışı genellikle merkeziyetçi bir yapı sergilemekte, yerel halkın katılımı sınırlı kalmaktadır. Akpırınç ve Mancı (2019), kültürel miras yönetiminin yalnızca fiziksel koruma odaklı yürütülmesinin yeterli olmadığını; toplumsal katılım, eğitim ve farkındalık boyutlarının da süreçlere entegre edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu noktada, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve akademik çevrelerin daha aktif rol alması, koruma süreçlerinin sürdürülebilirliğini sağlamada kritik öneme sahiptir.

Kültürel miras yalnızca taşınmaz yapılarla sınırlı değildir; aynı zamanda geleneksel el sanatları, halk oyunları, sözlü anlatılar ve mutfak kültürü gibi somut olmayan unsurlar da bu mirasın ayrılmaz parçalarıdır. Güleç ve Yalçın (2025), Türkiye'de somut ve somut olmayan kültürel mirasın tespiti ve korunmasına yönelik son yıllarda artan farkındalığın, özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı ile UNESCO iş birliğinde yürütülen projelerde belirginleştiğini vurgulamaktadır. Ancak bu çalışmaların sürdürülebilir olması, sadece kurumsal çabalarla değil, aynı zamanda yerel halkın bilgi, deneyim ve katkılarıyla mümkündür.

Diğer yandan, hızlı kentleşme, altyapı projeleri ve kentsel dönüşüm uygulamaları, kültürel miras alanlarının fiziksel ve estetik bütünlüğünü tehdit etmektedir. Akalın (2016), özellikle İstanbul gibi büyük metropollerde kültürel mirasın, ekonomik çıkarlar uğruna geri planda bırakıldığını; bu durumun ise kültürel sürekliliği zedelediğini

belirtmektedir. Bu tür tehditlerin önüne geçilebilmesi için kültürel mirasın sadece geçmişin bir kalıntısı değil, aynı zamanda toplumsal belleğin ve kimliğin bir parçası olarak görülmesi gerektiği savunulmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’de kültürel mirasın korunmasına yönelik politikaların başarılı olabilmesi için çok düzeyli ve disiplinlerarası bir yaklaşım benimsenmelidir. Sadece teknik ve fiziksel koruma yöntemleri değil; aynı zamanda sosyo-kültürel bağlamı gözeten, yerel halkın bilgi ve deneyimlerini içeren kapsayıcı yaklaşımlar öncelik kazanmalıdır. Böylece kültürel miras hem geçmişin bir mirası hem de geleceğin ortak değeri olarak yaşatılabilir.

2.3. Süryaniler

Süryaniler, kökleri Antik Mezopotamya medeniyetlerine dayanan, tarih boyunca Yakın Doğu’nun kültürel ve dini çeşitliliğinde önemli bir rol oynamış bir topluluktur. Günümüzde çoğunlukla Türkiye, Suriye, Irak ve diaspora topluluklarında yaşayan Süryaniler, tarihsel miraslarını dil, din ve gelenekleri aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarmaktadır. Alanyazında Süryaniler, yalnızca bir dini topluluk olarak değil, aynı zamanda Aramicenin modern lehçelerinden birini (Süryanice) koruyan ve Hristiyanlık tarihi içinde özgün bir teoloji, litürji ve kültürel kimlik geliştiren bir etno-dini grup olarak ele alınmaktadır (Brock, 2002; Healey, 2016). Ancak bu kadim topluluğun etimolojik kökeni ve tarihsel adlandırılması konusunda araştırmacılar arasında tam bir uzlaşma bulunmamaktadır. Süryani adının ortaya çıkışı, Asur, Arami, Helenistik ve Pers etkilerinin kesiştiği geniş bir tarihsel coğrafyada farklı yorumlara konu olmuş; bu nedenle konu, filoloji, tarih ve arkeoloji disiplinlerinin ortak araştırma alanı haline gelmiştir (Baum ve Winkler, 2003; Parpola, 2004).

Alanyazında Süryaniler üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde topluluğun kökeninin, inancının, dilinin, gelenek ve görenekleri gibi temel unsurlarının ayrıntılı biçimde ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmalar, tarihsel ve kültürel bağlamın yanı sıra, etnolingüistik kökenlere ilişkin farklı yaklaşımları da kapsamaktadır. Süryani adının ne zaman kullanılmaya başlandığı ve etimolojik kökeni konusunda kesin bir görüş birliği bulunmamakla birlikte, tarih yazımında ve filolojik araştırmalarda çeşitli teoriler ortaya konmuştur. Bu görüş ayrılıklarının başlıca nedeni, Süryani tarihinin çok eski dönemlere uzanması ve bu döneme ait yazılı belgelerin sınırlı olmasıdır (Brock, 2002; Healey, 2006).

Öne çıkan etimolojik varsayımlardan biri, Süryani adının Pers Kralı II. Sirus (Cyrus) ile ilişkilendirilmesidir. MÖ 6. yüzyılda Babil'i fethederek Yahudileri esaretten kurtaran Sirus, onların Kudüs'e dönmelerine izin vermiştir. Babil tutsaklığından kurtularak Kudüs'e dönen Yahudilerin, Sirus'a duydukları minnettarlığın bir göstergesi olarak kendilerini "Surin" şeklinde tanıttıkları ileri sürülmektedir (Yemenlioğlu, 2020).

Bir diğer yaklaşım, "Süryani" kelimesinin "Suriye" adından türediği yönündedir. Bu görüşe göre Suriye ismi, Lübnan'daki Sur (Tyros) kentinden köken almıştır. Yunanlılar, bu ismi zamanla Doğu Akdeniz'in tüm sahil bölgesi için kullanmış ve burada yaşayan halka da "Süryani" adını vermiştir (Küçük, 2008a).

Başka bir güçlü tez ise Süryanilerin kökeninin Asurlulara dayandığı yönündedir. Hristiyanlık öncesinde Yukarı Mezopotamya'da hüküm süren Asurlular, bölgenin en önemli uygarlıklarından birini oluşturmuşlardır. Süryanilerin, Yukarı Mezopotamya halklarının devamı oldukları kabul edildiğinde, "Asurlu" tanımı tarihsel olarak meşru bir nitelendirme haline gelmektedir (Bilge, 1990; Parpola, 2004). Bu görüşü destekleyen dilbilimsel argümanlara göre Yunanlılar Asur ülkesine "Asurya" adını vermiş; zamanla kelimenin başındaki "a" düşerek "Surya" biçimine dönüşmüştür (Baum ve Winkler, 2003).

Bölgenin diğer yerleşik halklarından Aramilerin bir kısmı Hristiyanlığı kabul ettiklerinde, kendilerini pagan topluluklardan ayırmak amacıyla "Suryoye" (Süryaniler) adını benimsemişlerdir (Elyiğit, 2023). Günümüzde ise Yunanca "Suros" kelimesinden türeyen "Suryoyo" terimi, özellikle "Süryani Ortodoks" kimliğini ifade eden bir etnonim olarak kullanılmaktadır (Duygu, Akalın ve Var, 2023).

Bu etimolojik tartışmalar, Süryanilerin tarihsel kökeni, dini kimliği ve dilsel aidiyetinin tek bir çizgide açıklanamayacak kadar karmaşık bir kültürel sürekliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, konuya ilişkin akademik araştırmalar yalnızca filolojik incelemelerle sınırlı kalmamakta; arkeolojik veriler, bölgesel tarih, dini dönüşüm süreçleri ve sosyokültürel adaptasyon dinamikleri ile ele alınmaktadır (Brock, 2011; Healey, 2016).

Süryanilerin tarihsel kökenine ilişkin etimolojik tartışmalar, yalnızca dilbilimsel ve tarihsel bir mesele değil, aynı zamanda bu topluluğun dini kimliğinin şekilleniş süreciyle doğrudan bağlantılıdır. Zira Süryani kimliği, köken ve dil unsurlarının yanı sıra, kendine özgü bir Hristiyanlık geleneği ile bütünleşmiştir. Hristiyanlığı kabul eden Arami kökenli

topluluklar, yüzyıllar içinde bu inancı yerel kültürel kodlarıyla harmanlayarak, farklı bir teolojik ve litürjik yapı geliştirmiştir (Brock, 2002; Healey, 2016). Sonuç olarak Süryanilerin kökenine ilişkin tartışmalar, onların inanç sistemi ve mezhepsel aidiyetlerinin anlaşılması için de önemli bir arka plan sunmaktadır.

2.4. Süryanilerde İnanç

Süryaniler, Hristiyan bir halk olmakla birlikte, farklı bir Hristiyanlık geleneğine, Süryani Ortodoks Kilisesi'ne bağlıdır. MS 5. ve 6. yüzyıllarda Doğu Hristiyanlığı içerisinde yaşanan yoğun teolojik tartışmalar, çeşitli mezhepsel ayrımlara zemin hazırlamıştır (Duygu, Akalın ve Var, 2023). Bu tartışmaların dönüm noktası, MS 451 yılında toplanan Kadıköy Konsili olmuştur. Konsilde İsa Mesih'in doğasına ilişkin teolojik anlaşmazlıklar ele alınmış ve İsa'da hem ilahi (theios) hem de insani (anthropinos) tabiatın bulunduğu, yani diofizit (iki tabiat) görüşü kabul edilmiştir (Kaplan, 2023).

Roma İmparatorluğu'nun doğu eyaletlerinde yaşayan Süryani/Arami Hristiyanlar ise bu karara karşı çıkarak monofizit (tek tabiat) görüşü benimsemişlerdir. Monofizit öğretiyeye göre, İsa Mesih'te tek bir enerji (mia energeia), tek tabiat (mia physis) ve tek şahsiyet (mia hypostasis) vardır (Çoban, 2013). Bu teolojik tercih, Süryani Ortodoks Kilisesi'nin hem dogmatik temellerini hem de litürjik kimliğini belirlemiş, onu Bizans ve Latin Hristiyanlığından ayıran başlıca unsur olmuştur (Baum ve Winkler, 2003; Brock, 2011).

Süryani kimliği, köken ve dil unsurlarının yanı sıra kendine özgü bir Hristiyanlık geleneği ile bütünleşmiştir. Hristiyanlığı kabul eden Arami kökenli topluluklar, yüzyıllar içinde bu inancı yerel kültürel kodlarıyla harmanlayarak, farklı bir teolojik ve litürjik yapı geliştirmiştir (Brock, 2002; Healey, 2016).

Süryaniler, Hristiyan bir halk olmakla birlikte, Süryani Ortodoks Kilisesi'ne bağlıdırlar. MS 5. ve 6. yüzyıllarda Doğu Hristiyanlığı içerisinde yaşanan yoğun teolojik tartışmalar, çeşitli mezhepsel ayrımlara zemin hazırlamıştır (Duygu, Akalın ve Var, 2023). Bu tartışmaların dönüm noktası, MS 451 yılında toplanan Kadıköy Konsili olmuştur. Konsilde İsa Mesih'in doğasına ilişkin teolojik anlaşmazlıklar ele alınmış ve İsa'da hem ilahi hem de insani tabiatın bulunduğu, yani diofizit (iki tabiat) görüşü kabul edilmiştir (Kaplan, 2023).

Roma İmparatorluğu'nun doğu eyaletlerinde yaşayan Süryani/Arami Hıristiyanlar ise bu karara karşı çıkararak monofizit (tek tabiat) görüşü benimsemişlerdir. Monofizit öğretiyeye göre, İsa Mesih'te tek bir enerji (mia energeia), tek tabiat (mia physis) ve tek şahsiyet (mia hypostasis) vardır (Çoban, 2013). Bu teolojik tercih, Süryani Ortodoks Kilisesi'nin hem dogmatik temellerini hem de litürjik kimliğini belirlemiş, onu Bizans ve Latin Hıristiyanlığından ayıran başlıca unsur olmuştur (Baum ve Winkler, 2003; Brock, 2011).

Litürjik Yapı

Süryani Ortodoks Kilisesi, kökeni havari Aziz Petrus'a dayandırılan ve merkezi tarih boyunca Antakya, Deyrülzafaran (Mardin) ve günümüzde Şam'da bulunan bir Doğu Hıristiyan kilisesidir (Brock, 2002). Litürjik geleneği, Batı Süryani Ayini olarak bilinen ve kökeni erken Hıristiyanlık dönemine dayanan ritüeller üzerine kuruludur. Bu ayin biçimi, Bizans ve Latin geleneklerinden farklı olarak yoğun sembolizm, zengin ilahiler (madrose) ve şiirsel dua metinleri içermektedir (Griffith, 2008; Brock, 2011).

Dini Takvim

Süryani Ortodoks takvimi, evrensel Hıristiyan takvimiyle birlikte Mezopotamya'nın eski kültürel geleneklerinden de etkilenmiştir (Baum ve Winkler, 2003). Noel (Yaldo), Epifani (Denho), Paskalya (Qyomto) gibi büyük bayramların yanı sıra, Süryani aziz ve şehitlerinin anıldığı özel günler de takvimde yer alır. Büyük Oruç (Sawm Rabbo), Paskalya öncesi kırk gün boyunca tutulur ve hem bedensel perhiz hem de ruhsal arınma dönemi olarak kabul edilir (Griffith, 2008).

Ayin Dili

Ayin dili olarak kullanılan Süryanice, Aramicenin klasik bir lehçesidir ve hem kutsal metinlerde hem de ilahilerde merkezi bir role sahiptir (Healey, 2016). Bu dil, Süryani kimliğinin korunmasında önemli bir kültürel unsur olup, diasporada bile aidiyetin sürdürülmesini sağlar. Litürjide Süryanicenin kullanımı, kutsal vahyin en saf biçimde iletildiğine dair teolojik bir anlayışı yansıtır (Brock, 2011). Süryanilerin dili Süryanice, Sami dilleri arasında yer almaktadır (Yemenlioğlu, 2020).

Aramice ile aynı grupta yer alan İbranice, Ugaritçe ve Fenikece ile akrabadır. Süryanice, Urfa (Edessa) Aramicesinin bir lehçesi olarak doğmuştur. İpek yolu güzergâhında önemli bir ticaret merkezi haline gelen Urfa'da Hıristiyanlığın yayılması üzerine Süryanice Hıristiyanlık için Grekçeden sonra en önemli dil olmuştur (http-8). Günümüzde

Süryanice Türkiye’de Güneydoğu Anadolu Bölgesi başta olmak üzere Süryanilerin yaşadığı Suriye, Irak ve Avrupa ülkelerinde konuşulmaktadır.

Süryani toplumu, köklü bir tarihsel geçmişin ve zengin bir kültürel mirasın taşıyıcısıdır. Kültürel yaşam hem Hristiyan inanç sistemi hem de Mezopotamya’nın çok kültürlü yapısından etkilenmiş geleneklerle şekillenmiştir (Elyiğit, 2023). Bu gelenekler, dini bayramlar, düğün ritüelleri, mutfak kültürü, giyim tarzı ve sosyal dayanışma biçimlerinde somutlaşmaktadır.

2.5. Süryanilerde Dini Bayramlar

Süryani kültüründe bayramlar, kilise takvimi ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. Noel (Yaldo), Epifani (Denho) ve Paskalya (Qyomto) en önemli dini kutlamalardandır. Bayramlar, sadece dini ayinler değil, aynı zamanda aile ve komşuluk ilişkilerini güçlendiren sosyal etkinliklerdir (Griffith, 2008). Örneğin, Paskalya’da “paskalya yumurtası boyama” geleneği hem sembolik hem de toplumsal bir paylaşım ritüelidir. Bunun dışında, azizler ve şehitlerin anma günleri (dukhrano) Süryani kültüründe önemli yer tutar. Bu günlerde kiliselerde özel dualar yapılır, toplu yemekler hazırlanır ve ihtiyaç sahiplerine yardım edilir (Brock, 2011).

2.6. Süryanilerde Ölüm Ritüelleri

Er’in (2018) çalışması, Türkiye’de yaşayan Süryanilerin ölüm ritüellerini kapsamlı bir biçimde ele almakta ve bu ritüellerin dini, kültürel ve toplumsal boyutlarına ışık tutmaktadır. Araştırmada, ölüm sonrası gerçekleştirilen törenlerin yalnızca dini bir görev değil, aynı zamanda topluluk içindeki dayanışmayı güçlendiren sosyal bir uygulama olduğu vurgulanmaktadır. Er, cenaze sürecinin kilise ayinleri, dualar, ağıtlar ve taziye ziyaretleri gibi unsurlarla şekillendiğini; bu uygulamaların hem ölen kişinin anısını yaşatmak hem de yas sürecinde aileye manevi destek sağlamak amacı taşıdığını belirtmektedir.

Benzer şekilde İşcan (2019) çalışmasında, Süryani ölüm kültürünü hem ritüeller hem de mezar taşı ikonografisi açısından ele almaktadır. Çalışmada, ölü gömme geleneklerinin dini metinler ve yerel inançlar çerçevesinde şekillendiği, mezar taşlarının ise yalnızca birer defin unsuru değil, aynı zamanda sanat tarihi ve kimlik aktarımı açısından önemli kültürel belgeler olduğu ifade edilmektedir. İşcan, mezar taşlarındaki sembollerin

Hristiyan ikonografisinin yanı sıra bölgesel motifleri de yansıttığını, bu durumun Süryani kültürünün çok yönlü yapısını ortaya koyduğunu belirtmektedir.

Her iki çalışma da ölüm ritüellerinin ve mezar geleneğinin Süryani kimliğinin korunmasında merkezi bir rol oynadığını göstermektedir. Bu ritüeller, dini inanç ile kültürel hafızanın birleştiği, topluluk aidiyetinin yeniden üretildiği alanlar olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, diaspora topluluklarında dahi bu geleneklerin belirli ölçülerde sürdürülmesi, ölüm kültürünün kimlik koruma işlevini desteklediğine işaret etmektedir.

2.7. Süryanilerde Düğün Gelenekleri

Süryani düğünleri, geleneksel Hristiyan nikâh ritüelleri ile yerel kültürel öğelerin birleşiminden oluşur. Düğün töreni genellikle kilisede başlar ve taç giyme ritüeli ile çiftin evliliği kutsanır. Taçlar, Mesih ve Kilise arasındaki birliktelik sembolü olarak görülür (Baum ve Winkler, 2003). Kilise töreninin ardından yapılan kutlamalarda yöresel halk oyunları, davul-zurna ve def eşliğinde icra edilir. Mardin, Midyat ve Turabdin bölgesinde, gelinin evine girişte hurma ve şeker dağıtma geleneği misafirperverliğin bir göstergesidir (Elyiğit, 2023).

2.8. Süryanilerde Mutfak Kültürü

Süryani mutfağı, Mezopotamya'nın bereketli topraklarının sunduğu ürünleri ve yüzyıllar boyunca farklı medeniyetlerle yaşanan etkileşimleri yansıtır. İçli köfte (kibbeh), harire çorbası, bastık, cevizli sucuk, sumaklı yemekler ve çeşitli şarap türleri mutfakın önemli unsurlarıdır (Yemenlioğlu, 2020).

Gül (2022) çalışmasında Süryani mutfak kültürünü kapsamlı biçimde ele alarak bu kültürün bölgesel gastronomi içerisindeki yerini ortaya koymuştur. Araştırmada, Süryani mutfakının köklü tarihsel geçmişi, dini ritüeller ve sosyal yaşamla olan ilişkisi, kullanılan malzemeler, pişirme teknikleri ve özgün lezzetleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışma, ayrıca Süryani yemeklerinin yalnızca beslenme kültürünün bir parçası değil, aynı zamanda kimlik aktarımının ve kültürel hafızanın önemli bir unsuru olduğunu vurgulamaktadır. Böylece geleneksel yemeklerin (örneğin içli köfte, harire çorbası, sumaklı et yemekleri ve ev yapımı şarap) hem yerel halk hem de turistler arasında tanınırlığının artırılmasının, bölgesel turizm ve kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şarap üretimi, Süryani kültüründe hem dini hem ekonomik bir değere sahiptir. Özellikle Midyat ve Turabdin bölgesinde, üzüm bağcılığı ve şarap yapımı nesiller boyunca sürdürülmüş ve diasporadaki topluluklarca da yaşatılmıştır (Parpola, 2004). Şarap, yalnızca gündelik tüketim veya ticari bir ürün olarak değil, aynı zamanda Süryani Ortodoks litürjisinde kutsal ayinlerin vazgeçilmez bir unsuru olarak kullanılmıştır.

Süryanilerin yoğun olarak yerleşim alanları Mezopotamya, Anadolu ve Suriye sınırlarındadır. Günümüzde Türkiye’de çoğunlukla Mardin il merkezi, ilçeleri ve köylerinde yaşantılarını sürdürmektedirler. Mardin’deki Deyrulzafaran Manastırı 1293 yılından itibaren patriklik merkezi sayılmıştır. Manastır, 1932 yılına kadar patriklik merkezi kalmıştır. Patriklik merkezi 1932 yılından Suriye’nin Humus şehrine, 1959 yılındaysa başkent olan Şam’a taşınmıştır ve hala Şam’da bulunmaktadır (Tiğiz, 2019).

Türkiye’de Süryanilerle ilgili yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak inanç turizmi üzerinedir. Süryaniler Hristiyan olduklarından dolayı mimari yapılarında karşımıza manastır, kilise ve şapel çıkmaktadır. Bu yüzden alanyazın taramasında inançla doğru orantılı olarak Süryani mimarisi üzerine birçok çalışma taranmıştır. Bu konuyla ilgili Küçük’ün (2019) bir çalışmasında Türkiye’de inanç turizminde öne çıkan Süryani kiliseleri ve manastırlardan bahsedilmiştir

Elyiğit (2020), eserinde Artuklu, Midyat, Nusaybin ve Savur ilçelerinde yer alan bazı manastırlar ve kiliselerin mimari olarak tanımlamış, Süryanilerin mimarı yapıları hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir. Farklı bir çalışmada ise Süryanilerin tarihi, ibadetleri ve ritüelleri, bayramları ve kutsal günleri, Süryanilerde ölüm ve ölüm merasimleri, Mardin ve çevresindeki Süryanilerin mabetleri, Süryanilerin Metropolit merkezi hakkında bilgiler verilmiş ve turizme katılımdaki etkili faktörler ele alınmıştır (Tiğiz, 2019). “Turabdin’de Süryani Yerleşimi” adlı eserinde Çelik (2021) Turabdin bölgesinde yer alan bazı Süryani köylerinin dair nüfusu, mimari yapıları hakkında bilgiler vermiştir. Benzer bir çalışma yapmış olan Everi (2023) “Süryani Köyleri: Tarihin Sessiz Tanıkları” adlı eserinde Mardin ve çevresindeki Süryani köyleri hakkında bilgiler vermiştir.

Süryanilerin yaşadıkları bölgeye kültürel katkılarıyla ilgili Akbulut’un (2023) çalışması mevcuttur. Benzer bir çalışma olan Süryani kadınların kültürlerini aktarmada ve yaşatmada nasıl yöntemlere başvurduğu anlatılmıştır (Güçlü, 2020). Öztürk (2022) çalışmasında ağırlıklı olarak Mardin’de yaşayan Süryani topluluğun turizm üzerindeki algısını ve turizmle birlikte meydana gelen olumlu/olumsuz sonuçlarını ele almıştır.

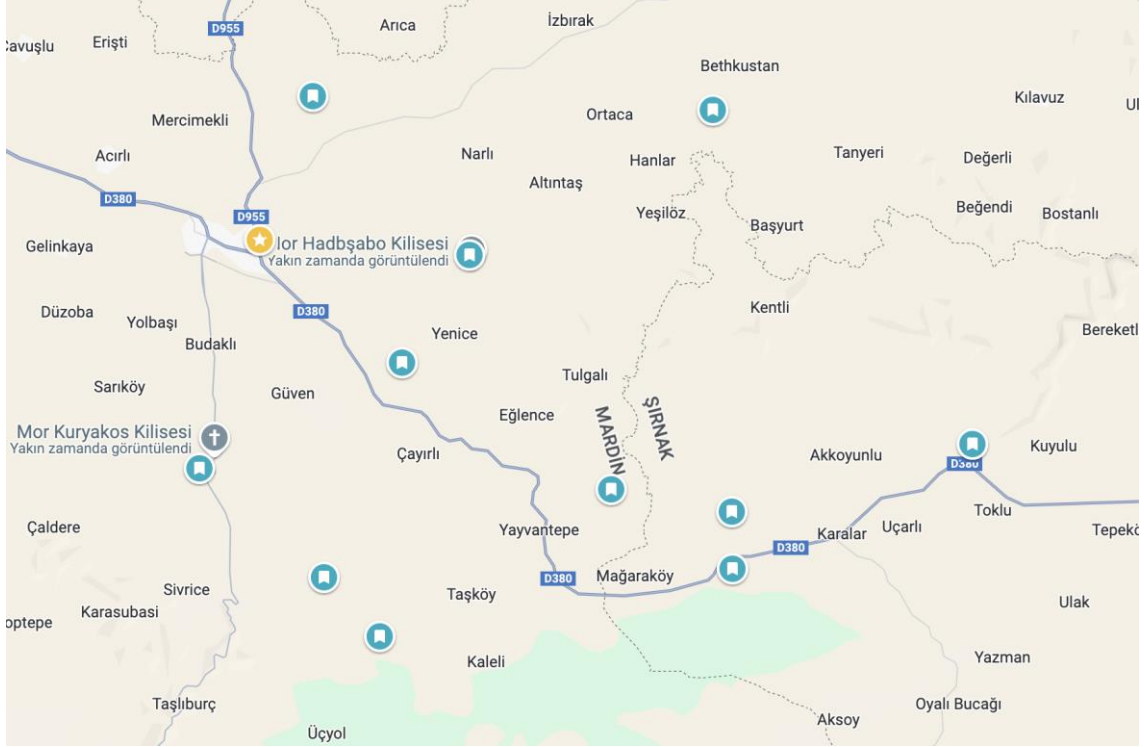
Küçük (2008b) çalışmasında Mardin ve çevresinde yaşayan Süryanilerle ilgili ayrıntılı bilgiler vermiştir.

3. ÇALIŞMA KAPSAMINDAKİ SÜRYANİ KÖYLERİ

3.1. Midyat'taki Süryani Köyleri

Midyat şehir merkezine 10-45 km uzaklıkta olan araştırma kapsamına alınan köylerden bahsedilmiştir. Bu köylerin seçilmesinde ulaşımın kolay, köyler de az da olsa yaşayan Süryanilerin bulunması ve köydeki yapıların bir kısmının ziyaret edilebilir durumda olmasıdır.

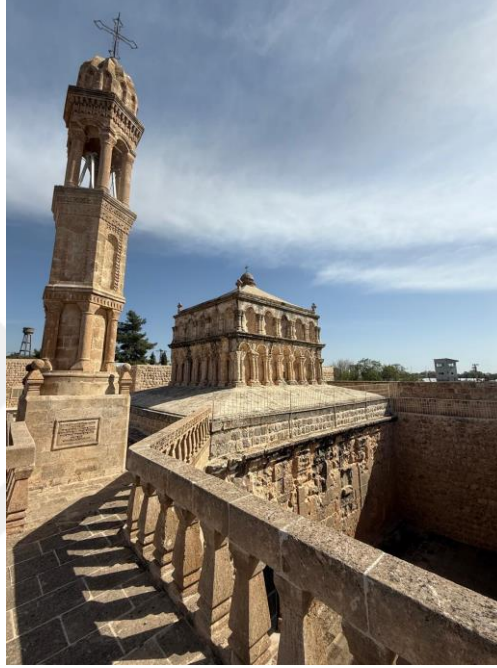
Harita 3. 1. Çalışma Kapsamına Alınan Süryani Köyleri.

Kaynak: Google Maps, 2025.

3.1.1. Anıtlı (Hah)

Midyat'a 30 km uzaklıkta bulunmaktadır. Köy nüfusu 165 kişidir (TUIK, 2024). Köyde en korunmuş yapı Meryem Ana Kilisesi olmakla beraber Mor Sobo ve Mor Şmuel Kilisesi bulunmaktadır. Meryem Ana Kilisesi Süryani dilinde Yoldath Aloho (Tanrı Anası) ismini taşımaktadır. Anlatıya göre Meryem Ana Kilisesi'nin kuruluşu Hz. İsa'nın doğumuna bağlanmaktadır. 1. yüzyılda yapılmış zafer takı biçimli bir Roma yapısının 5-6. yüzyılda bu kiliseye dönüştürüldüğü düşünülmektedir. Kubbenin dıştan üst yapısı ve Çan kulesi ise 20. yüzyılda eklenmiştir. Kilise, Mardin civarında az rastlanan kare planı ve merkezi kubbelidir (http-9). 2023 yılında bu kilisede Be Shao adıyla Türkiye'nin ilk Süryani kütüphanesi açılmıştır. Yapı, 2021 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici

Listesine alınmıştır. Mor Sobo Kilisesi'nin 6. yüzyılda Bizans İmparatorluğu döneminde Turabdin metropolitliğinin merkez katedrali olduğu iddia edilmiştir. Yapı, harap durumda olmasına rağmen temel mimari özelliklerini ve planın ana hatlarını korumaktadır. Ayakta duran duvarlar, düşmüş veya yapının alt seviyelerinde bulunan dekoratif öğeler, yapının anıtsallığı hakkında önemli bilgiler vermektedir (Altan, 2022).

Görsel 3. 1. Meryem Ana Kilisesi, Anıtlı

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

Görsel 3. 2. Meryem Ana Kilisesi, Anıtlı

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

3.1.2. Barıştepe (Şiluh)

Midyat'a 10 km uzaklıkta bulunmaktadır. Köyün toplam nüfusu 892'dir (TUIK, 2024). Salah, Şiluh, Salha ya da Salhe isimleriyle de bilinmektedir. Şiluh ismi, Süryanice "barış" manasına gelmektedir (Çelik, 2021). Günümüzdeki ismi ise Barıştepe'dir. Köyde Mor Yakup Manastırı, Mor Barsavmo Manastırı ve Mor Holo Manastırları bulunmaktadır. Aralarından en meşhuru Mor Yakup Manastırındır. Mor Yakup Manastırı MS 419'da Aziz Yakup (Mor Yakup) adına inşa edilmiştir. Daha eski çağlarda, bugün manastırın olduğu yerde Pers döneminden kalma bir mabet olduğu bilinmektedir. Binanın etrafında eski kemerlerin kalıntıları görülebilmektedir. Mor Yakup Manastırı 8. yüzyılda Metropolitlik merkezi, 1364-1839 yılları arasında da Turabdin bölgesi için Patriklik makamı olmuştur (http-10).

3.1.3. Doğançay (Mzizah)

Midyat'a 10 km uzaklıkta, Midyat-İdil karayolu üzerinde bulunmaktadır. Köy nüfusu 156 kişidir (TUIK, 2024). Doğançay köyünde 7. yüzyılda inşa edildiği tahmin edilen Mor Yuhannon Kilisesi bulunmaktadır. Köyün tam merkezinde bulunan kilise yakın tarihlerde restorasyon gören kilise Süryaniler tarafından kullanılmaktadır.

Görsel 3. 3. Mor Yunannon Kilisesi, Doğançay

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

Görsel 3. 4. Mor Yunannon Kilisesi, Doğançay

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

3.1.4. Elbeğendi (Kafro Taxtayto)

Midyat’a 23 km uzaklıkta bulunmaktadır. Köyün nüfusu verilere göre 52 kişidir (TUİK, 2024). Süryanice “aşağı köy” manasına gelen Kafro Taxtoyo ismiyle de bilinen köyün günümüzdeki ismi Elbeğendi’dir (http-11). 1980’li yıllarda Avrupa’ya göç etmek zorunda kalan Süryanilerin 2000’li yıllardan sonra bir kısmı tamamen dönüp burada Midyat taş işçiliğini gördüğümüz yeni evler inşa etmişlerdir. Kafro köyü diğer köylerden farklı olarak pizzasıyla meşhurdur, birçok pizza restoranı bulunmaktadır. Birçok şehirden insanlar bu köye sadece pizza yemek için gelmektedir. Köydeki dini yapılardan olan Mor Yakup-Mor Barsawmo Kilisesi 6. yüzyılda inşa edilmiştir. Kilise iki bölümden oluştuğu için iki isme sahiptir (Çelik, 2021). Bir diğer önemli yapı ise 4. yüzyılda inşa edilen şapel tipi Meryem Ana Kilisesi’dir.

Görsel 3. 5. Mor Barsawmo-Mor Yakup Kilisesi

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

Görsel 3. 6. Mor Barsawmo-Mor Yakup Kilisesi

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

3.1.5. Güngören (Kferbi/Kafrbe/Keferbe)

Midyat'a 24 km uzaklıkta bulunmaktadır. Köyün nüfusu 158 kişidir (TUIK, 2024). Güngören köyünün Süryanice ismi Kferbi “köycük” manasına gelmektedir (http-12). Köyde 6. yüzyılda inşa edilmiş Mor Stefanos Kilisesi bulunmaktadır. Kilise zaman içerisinde orijinaline sadık kalınarak birçok kez restore edilmiştir. En son yurtdışında bulunan Keferbeli Süryaniler tarafından restore edilmiştir (Çelik, 2021). Köyün dışında tepede, tarihi hakkında pek fazla bilgi olmayan Mor Heglay Kilisesi de bulunmaktadır. Güngören köyüne bağlı 397 yılında inşa edilmiş dünyaca ünlü Mor Gabriel Manastırı da bulunmaktadır. Manastır, yılın her döneminde yerli yabancı turistlerin uğrak noktasıdır. Midyat'ta turistler tarafından en çok ziyaret edilen yerlerden biri denilebilir.

Görsel 3. 7. Mor Gabriel Manastırı, Güngören

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

3.1.6. Gülgöze (Aynward)

Midyat’a 10 km uzaklıkta bulunan köyün Süryanice adı Aynwerdo, manası “gül kaynağı” demektir (Çelik, 2021). Köyün nüfusu 245 kişidir (TUIK, 2024). Köyün batısında tepede 4. yüzyılda inşa edilen Mor Hadbşabo Kilisesi bulunmaktadır. Yaz aylarında Süryanilerin yurtdışından gelmesiyle aktif bir şekilde kullanılan kilise kışın bazı günlerde kullanılmaktadır.

Görsel 3. 8. Mor Hadbşabo Kilisesi, Gülgöze

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

Ana merkez sunak dışında Mor Heyglay, Mor Şalito ve Yoldath Aloho adını taşıyan 3 sunak daha bulunmaktadır. Kilisenin doğu tarafında 17. yy'da inşa edilen üzerinde yazılar bulunan ve keşişlerin inzivaya çekilmesi için olduğu düşünülen burçlar inşa edilmiştir. Köyde kale görünümünde olan hem Süryanilerin yurtdışından gelip hem de turistlerin ziyaret ettiği Mor Hadbşo Kilisesi bulunmaktadır. Mor Şminu Kilisesi 9. yy'da inşa edilmiştir. Kayanın oyulmasıyla inşa edilen şapel tipli küçük kilise olan Qadişto-Barbara-Yulyana Kilisesi'ni inşa tarihi bilinmemektedir. Mor Afrem Manastırının inşa tarihi bilinmemekle beraber 1 km batısında yer alan Mor Barsawmo Kilisesi kayadan oyularak yapılmıştır (Çelik, 2021).

Görsel 3. 9. Mor Hadbşabo Kilisesi, Gülgöze

Kaynak: <https://kulturenvanteri.com/yer/mor-hadbsabo-kilisesi>

3.1.7. Yemişli (Beth Nahle)

Midyat'a 15 km uzaklıkta bulunan köy Anhil, Nehile, Anhel, Enhel gibi birçok isimle anılmaktadır. Beth Nale Süryanice "vadili" manasına gelmektedir (http-13). Köyün nüfusu 466 kişidir (TUİK, 2024). Köyde Süryanilere ait birçok şapel ve kilise bulunmaktadır. Mor Kuryakos Kilisesi 5. yy'da inşa edilmiştir. Kilisenin etrafında farklı dönemlerde eklenen Vaftiz Kilisesi, Yoldath Aloho (Meryem Ana Kilisesi) ve Beth Slutho (Dua Evi) yapıları bulunmaktadır (Çelik, 2021).

3.2. Nusaybin'deki Süryani Köyleri

Nusaybin, Mardin'e bağlı ilçedir. Midyat'a uzak olmayışı sebebiyle çalışma kapsamına Nusaybin'e bağlı Üçköy de alınmıştır.

3.2.1. Üčköy (Arkah)

Midyat'a 27 km uzaklıktadır. Köyün nüfusu 465 kişidir (TUİK, 2024). Bazı araştırmacılara göre Arkah kelimesi "Allah'ın köyü" manasına gelmektedir (Çelik, 2021). Köyde 4. yy'da pagan tapınağına ait kalıntıların üzerine inşa edilen Mor Malke Kilisesi vardır. Manastırın etrafında Ana Kilise, Meryem Ana Kilisesi, Beth Kadişe (Azizler Evi), din adamları ve rahibelere ait odalar, öğrenci odaları, mutfak, depo gibi alanlar mevcuttur (Elyiğit, 2023).

Görsel 3. 10. Mor Malke Kilisesi, Üčköy

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

Köyde 6-7. yy'da inşa edildiği düşünülen Mor Efrem/Mor Teodoros Kilisesi 2010 yılında restore edilerek ibadete açılmıştır.

Görsel 3. 11. Mor Efrem/Mor Teodoros Kilisesi, Üčköy

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

Görsel 3. 12. Mor Efrem/Mor Teodoros Kilisesi, Üçköy

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

3.3. İdil'deki Süryani Köyleri

İdil, Şırnak iline bağlı bir ilçedir. Midyat'a yakınlığı sebebiyle çalışma kapsamına İdil'e bağlı üç tane köy seçilmiştir.

3.3.1. Haberli (Basibrin, Beth Sbirino)

Haberli köyü İdil'e 30 km, Midyat'a ise 35 km uzaklıkta bulunmaktadır. Köyün nüfusu 162 kişidir (TUİK, 2024). Köyün adı Süryanice Beth Sabro, "umut evi" manasına gelmektedir (Çelik, 2021). Bölgedeki köyler arasında en fazla kilise ve manastır bulunan köydür. 25 tane kilise bulunmaktadır. Bunlar arasında ibadete açık olan ve çevredeki Süryaniler tarafından da en çok ziyaret edilen kilise Mor Dodo Kilisesi'dir. Mor Dodo'nun ölümünden 20 yıl sonra 629 yılında inşa edilen kiliseye Mor Dodo'nun naaşı konulmuştur. Çeşitli tarihlerde tahrip olan yapı birçok kez onarılmış, en son 2002 yılında restore edilmiştir (Çelik, 2021).

Görsel 3. 13. Mor Dodo Kilisesi, Haberli

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

3.3.2. Öğündük (Mıdın)

Öğündük köyü, İdil'e 17 km Midyat'a ise 45 km uzaklıkta bulunan köy oldukça verimli bir arazidedir. Köyün nüfusu 365 kişidir (TUİK, 2024). Ayrıca köyün ortasında bir gölet bulunmaktadır. Köyün içinde 5. veya 6. yy'da inşa edildiği tahmin edilen Mor Yakup d'Srug (Suruçlu) bulunmaktadır. 15. yy'da yıkılan yapı daha sonrasında yeniden inşa edilmiştir (Çelik, 2021). Son olarak 2013 yılında restoran yapılan kilise ibadete açıktır. Köyde 15'e yakın kilise bulunmaktadır fakat aralarında en çok ziyaret edilen ve bilinen kilise Suruçlu Mor Yakup Kilisesi'dir.

Görsel 3. 14. Suruçlu Mor Yakup Kilisesi, Öğündük

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

Görsel 3. 15. Suruçlu Mor Yakup Kilisesi, Öğündük
Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

3.3.3. Sarıköy (Sare)

Sarıköy İdil'e 27 km, Midyat'a ise 32 km uzaklıktadır. Köyün nüfusu 64 kişidir (TUIK, 2024). Köyde inşa tarihi tam bilinmeyen Mor Malke Kilisesi bulunmaktadır. Kilisenin içinde Hristiyanlık öncesine ait olduğu ve Tanrıça İştâr'ı sembolize ettiği düşünülen heykel ve yanında Süryanice yazıtlar bulunmaktadır (Çelik, 2021). Bazı kaynaklarda bu yüzden köyün adı "İstir" olarak da geçmektedir.

Görsel 3. 16. Tanrıça İştâr Kabartması, Sarıköy
Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

Görsel 3. 17. Mor Malke Kilisesi, Sarıköy

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

Görsel 3. 18. Mor Malke Kilisesi, Sarıköy

Kaynak: Araştırmacı tarafından çekilmiştir, 2023.

4. YÖNTEM

Bu tez çalışmasında nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel yöntemde araştırmacılar konuları derinlemesine anlamayı ve katılımcıların deneyimlerini kendi bağlamları içerisinde incelemeyi amaçlamaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Süryani köylerinin etnik kültürel miras öğelerinin turizm potansiyelinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada da veriler Süryani köylerinde yaşayan kişilerle yapılan görüşmeler ve alan araştırmasına dayalı olarak yürütüldüğü için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Bu başlık altında araştırmanın katılımcılarına, veri toplama aracına, verilerin analizine, araştırmanın geçerliğine ve güvenirliğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Nitel araştırma yöntemin benimsendiği bu araştırma üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

1. Birinci aşamada; etnik turizm, kültürel miras ve Süryanilerle ilgili alanyazın taraması gerçekleştirilmiştir.
2. İkinci aşamada görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
3. Üçüncü aşamada elde edilen bulgular tematik analize tabi tutularak Süryani köylerinin turizm potansiyeline ilişkin bilgiler sunulmuştur.

4.1. Araştırmanın Katılımcıları

Evren, araştırmanın konusuyla ilgili olarak problemin tespit edildiği ve bu problemten kaynaklı farklı nedenlerle etkilenen bireyler, durumlar, fenomenler, olaylar ve olgular bütünü olarak ifade edilmektedir (Karasar, 2012). Buna göre evren, araştırmanın temel sorununu oluşturan ve inceleme kapsamına alınan tüm unsurları kapsamaktadır. Örneklem, araştırma yapılan çalışma evreninden onu temsil ettiği düşünülen bir bölümün, çalışma evreni hakkında çıkarımlarda bulunulmak hedefiyle belli yöntemler sonucunda seçilmesidir. Araştırmalarda hedeflenen çalışma evreninin her unsuruna çalışmada yer vermek hem uygulanabilirlik bakımından hem de eldeki kaynaklar ve toplanması amaçlanan verilerin kalitesi açısından pek mümkün olmamaktadır (Böke, 2022). Bu durumda araştırmacı, evrenin tamamına ulaşmanın mümkün olmaması sebebiyle bilimsel ölçütler çerçevesinde belirlediği bir örnek grup üzerinde çalışmasını yapmaktadır.

Bu çalışmada araştırma evrenini Türkiye'deki Süryani köyleri; araştırma örneklemi ise Mardin ve Şırnak illerinin civar ilçelerindeki Süryani köyleri oluşturmaktadır. Belirtilen

köylerin seçilme sebebi güzergâh olarak birbirine yakın ve ulaşılabilir yerler olmasıdır. Araştırmacı çalışmada yer alan 11 köyden dokuz köye gidip yüz yüze veya sonrasında telefonla görüşmeler gerçekleştirmiş, diğer iki köye zaman ve imkân kısıtlılığından ötürü gidememiştir. Mardin'in Midyat ilçesinde çalışmada belirtilen yedi köy arasında Anıtlı, Doğançay, Güngören, Gülgöze ve Elbeğendi köyleri; İdil ilçesinde Haberli, Öğündük ve Sarıköy adlı üç köy ve Nusaybin ilçesindeki Üçköy örneklem olarak alınmış ve araştırmacı tarafından bizzat ziyaret edilmiştir. Tablo 4.1'de katılımcılara ilişkin demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 4. 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Yaşadıkları Köy
K1	Erkek	27	Üçköy
K2	Erkek	68	Gülgöze
K3	Erkek	33	Üçköy
K4	Kadın	42	Sarıköy
K5	Kadın	74	Doğançay
K6	Erkek	39	Anıtlı
K7	Kadın	23	Haberli
K8	Erkek	46	Elbeğendi
K9	Kadın	55	Öğündük
K10	Erkek	35	Güngören

4.2. Veri Toplama Aracı

Nitel araştırmada insanların kendilerinin ve diğerleriyle olan ilişkilerinin incelenmesini sağlayan ve daha çok karşılıklı etkileşim gerektiren stratejiler kullanılmaktadır (Böke, 2022, s. 290). Nitel araştırma yöntemlerinde en çok kullanılan tekniklerden biri olan görüşme, insanların düşüncelerini, tecrübelerini, ifadelerini, değerlerini ve algılarını ortaya çıkarmakta fazlasıyla etkilidir. Görüşme, önceden hazırlanmış soruların belli bir sırayla görüşülen kişiye sorulması ve cevapların alınmasını öngören sosyal etkileşim olarak tanımlanabilir (Rubin ve Rubin, 2005). Bu araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yüz yüze gerçekleştirileceği gibi, telefon ve bilgisayar gibi teknolojik araçlar da kullanılabilir. Araştırmacının aldığı bilgilerin kalıcılığını ve doğruluğunu sağlamak için ses kaydı alınmaktadır.

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formunun seçilmesinin sebebi katılımcıdan daha detaylı bilgi verilmesinin beklenmesi ve araştırmacıya esneklik sağlamasıdır. Bu bağlamda Süryani köylerinde yaşayan yerel halk ve yerel yöneticilerle yarı yapılandırılmış form vasıtasıyla yüz yüze veya telefonla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öncesinde katılımcılara araştırmacının amacı, önemi ve görüşme soruları hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmacı çalışmada belirtilen 11 Süryani köyünden dokuzunu ziyaret etmiştir. Katılımcılardan beş kişiyle yüz yüze diğer beş kişiyle telefon aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşme esnasında izin alınarak ses kaydı alınmıştır. Telefon aracılığıyla görüşme yapılan katılımcılar sorulara ses kaydı yöntemiyle cevap vermiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin tamamı özgünlüğü bozulmadan deşifre edilmiş ve Word dosyasına aktarılmıştır (19 sayfa). Her katılımcı görüşmesinde araştırmacı notlar tutmuş, ardından tutulan notlar da deşifre edilen metinlere eklenmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler kendini tekrarlamaya başladığında doygunluğa ulaştığı (Patton, 2014) düşünülerek katılımcı sayısı yeterli bulunmuştur.

4.3. Araştırma Verilerinin Analizi

Nitel analiz yapmak tanımlayıcı olmaya imkân vermenin yanı sıra farklı düzeylerde yorum yapma alternatifi de sunmaktadır (Toker, 2022). Bu çalışmada veriler tematik analize tabi tutulmuştur. Nitel verilerin sistematik olarak incelenerek belirli temaların ortaya çıkarılması, düzenlenmesi ve yorumlanması süreci olarak ele alınmıştır. Tematik analiz tekniği, araştırmacının temalara ilişkin anlamları, deneyimleri görerek anlamlandırmasını sağlamak amacıyla uygulanmaktadır (Braun ve Clarke, 2006). Toker'e (2022) göre araştırmacının ana görevi, veriler içindeki anlamlı temaları tanımlamak ve bunları analiz sonucuna dönüştürmektir.

Araştırma kapsamındaki her bir katılımcıya kod isim verilmiş ve bulgularda bu kod isimleri kullanılmıştır. Tematik analiz ile araştırmacı bir veri setindeki anlama odaklanarak buradaki temaları sistematik olarak tanımlayıp düzenleyebilmektedir. Bu araştırmada tematik analiz sonucu dört ana temaya ulaşılmıştır (Tablo 4.2):

1. Köylerin Demografik Bilgileri
2. Gelenekler
3. Yerel Kültürel Değerleri
4. Köylerin Turistik Potansiyel

Tablo 4. 2. Bulgulara Ait Temalar, Alt Temalar ve Kodlar

Temalar	Alt Temalar	Kodlar
Köylerin Demografik Bilgileri	Nüfus	Kişi sayısı, aile sayısı
	Dil	Süryanice
Gelenekler	Düğün gelenekleri	Dini nikah, eğlence
	Cenaze gelenekleri	Kilisede dua, yemek
	Bayram gelenekleri	Kilisede dua, bayramlaşma
Yerel Kültürel Değerleri	Yöresel müzik	Bagiye, şexane, hassade
	El sanatları	Halı, kilim, telkâri, bıçak
	Yöresel Kıyafetler	Beyaz cübbe
	Yöresel Yemekler	Irok, sembusek, gabula, dobo, merge, kitel
	Yöresel içki	Şarap
Köylerin Turistik Potansiyel	Gelen turist	Yerli turistler, Almanya, İsveç
	Dini Yapılar	Manastır, kilise

4.4. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel bir çalışmada elde edilen bulguların güvenirliliği, inandırıcılığı, aktarılabilirliği, doğrulanabilirliği ve tutarlılığı önem arz etmektedir (Guba, 1981). Bu çalışmada da geçerlik ve güvenirliliğin sağlanmasında aşağıdaki adımlar izlenmiştir.

- *İnandırıcılık*, söz konusu olan çalışmada katılımcıların görüşlerini en iyi seviyede ortaya koymaktır. Buna göre inandırıcılık kavramının, bir çıkarımın doğruluğunun veya yanlışlığının mevcut en iyi ifadesi olduğu belirtilmektedir. Elde edilen bulgular gerçeklikle ne kadar uyum sağlıyor, gerçekte olanı ifade ediyor mu, araştırmacılar gerçekten ölçtüklerini düşündükleri şeye tanıklık ediyor mu sorularıyla ilgilenmektir (Arslan, 2022). Buna dayanarak çalışmaya ilişkin inandırıcılık ilkesi göz önüne alınarak, gönüllü katılımcılara görüşme öncesinde çalışma hakkında bilgi verilerek hangi sorulara cevap arandığı açıklanmıştır.

Böylelikle görüşlerini, düşüncelerini rahatça ifade edebilmelerine olanak sağlamıştır.

- Verilerin araştırmacı ile katılımcılar arasında aktarılabilir olduğuna emin olmak için çok fazla betimleme gerekmektedir (Başkale, 2016). *Aktarılabilirliğin* sağlanması için çalışma bulgularında katılımcıların anlatımlarını kapsayan doğrudan alıntılara ve betimlemelere yer verilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşme sürecinin, gözlem ve yazılı belgelerden elde edilen bulgularla desteklenmesi çalışmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 40-41).
- *Doğrulanabilirlik*, bulguların araştırmacının önyargılarından uzak ve mümkün olduğunca araştırılan konuyu yansıtmasıyla ilgilidir (Morrow, 2005). Bu araştırmada, araştırmacı inanç ve önyargılarından uzak bir biçimde tamamen araştırma konusuna odaklanarak görüşmeleri gerçekleştirmiş ve olduğu gibi deşifre etmiştir.
- *Tutarlılık* ilkesi ise sonuçların elde edilen araştırma bulgularıyla uyumlu ve katılımcıların anlatımlarını yansıtıyor olması gerektiğini içermektedir (Arslan, 2022). Bu çalışmada araştırmacı, bulgulara ulaşabilmek için bizzat sahaya gitmiş ve görüşmelerini gerçekleştirmiştir. Katılımcılar araştırmanın amacına uygun kişiler arasından seçilmiştir.

5. BULGULAR

Bu çalışmada Mardin ilinin Midyat ve Nusaybin ilçeleri ile Şırnak ilinin İdil ilçesindeki Süryani köylerindeki etnik kültürel miras öğelerinin turizm potansiyelini belirlemek amacıyla yüz yüze veya telefonla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin deşifre edilmesiyle elde edilen kodlar dört tema altında toplanmıştır. Tablo 4.2’de verilmiş olan temalar, kodlara en iyi örnek olabilecek ifadelerle detaylandırılmıştır.

5.1. Köylerin Demografik Bilgileri

Bu tema altında nüfus ve dil alt teması belirlenmiştir.

Nüfus

Nüfusa ilişkin bilgileri öğrenmek amacıyla görüşmecilere “*Köyünüzde tahmini olarak kaç kişi yaşamaktadır?*” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (9 kişi) nüfus sayımlarında etnik kimliğe göre bir ayırım yapılmadığı için görüşme yapılan kişilerden tahmini olarak sadece Süryani ailelerle ilgili kişi veya hane bilgisi vermişlerdir. Aşağıda bu alt temaya ilişkin örnek ifadeler verilmiştir:

Üçköy’de 350-400 kişi yaşamaktadır (K1).

Gülgöze köyünde 5 Süryani aile yaz kış yaşamaktadır, yazın yurtdışında yaşayan Süryaniler geldiğinde nüfusumuz artmaktadır (K2).

Anıtlı köyünde 130 Süryani yaşamaktadır (K6).

Dil

Köyde konuşulan dili öğrenmek ve bu dilin gelecek nesillere nasıl öğretildiği, aktarıldığı amacıyla görüşmecilere “*Köyünüzde hangi dili/lehçeyi konuşuyorsunuz? Bu dilin yaşatılması için neler yapıyorsunuz? Çocuklarınıza nasıl aktarıyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların tamamı (10) köylerde Türkçenin yanında Süryanicenin de konuşulduğu, çocuklara haftanın belli günlerinde kilisede veya manastırda dil eğitimi verildiğini iletmışlerdir. Aşağıda bu temaya ilişkin örnek ifadeler verilmiştir.

Süryanicenin batı lehçesini konuşuyoruz. Dilin yaşaması, kaybolmaması için köyde çocuklara öğretiliyor. Bazı hafta sonlarında gençler olarak papazla birlikte toplanıp kültürel sohbetler yapmaktayız (K1).

Süryanice konuşuyoruz, kendim çocuklara Süryanice dersler veriyorum (K6).

Süryanice konuşmaktayız, aktarım ve dili yaşatmak için günlük hayatımızda Süryaniceyi çok fazla kullanıyoruz (K7).

5.2. Gelenekler

Köylerin gelenekleri teması altında, düğün, cenaze, bayram gelenekleri alt temaları belirlenmiştir.

Düğün, Cenaze, Bayram Gelenekleri

Köylerdeki düğün, cenaze ve bayramlarda neler yapıldığına dair bilgi elde etmek amacıyla katılımcılara “Özel günlerinizde (düğünler, bayramlar, cenazeler) neler yapıyorsunuz? (Kutlamalar nasıl oluyor, cenaze töreni nasıl gerçekleşiyor?)” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların tamamı benzer cevaplar vermiştir. Düğünlerde gelin ve damadın kilisede dini nikahı kıyıldıktan sonra düğün eğlencesi başlamaktadır. Cenazelerde ise naaş kiliseye getirilip ölen kişinin günahlarının affı için toplu halde dualar okunmaktadır. Bölgede genel olarak cenaze sonrası yemek dağıtma diğer kültürlerde de olmakla beraber Süryanilerde de mevcuttur. Fakat metropolit cenaze sonrası fazla yemeğin israfa sebep olabileceği ve herkesin durumun eşit olamayabileceğinden ötürü yemek dağıtımını yasaklamıştır. Buna rağmen cenaze sonrası poğaça, simit veya yemek dağıtımının yapıldığı görülmektedir. Ayrıca ölünün üçünde, dokuzunda, kırkında ve seneyi devriyesinde yemek yapıp dağıtmanın devam ettiği belirlenmiştir. Süryanilerde iki önemli bayram vardır: Noel ve Paskalya. Bayramlardan önce belirli günlerde oruç tutuluyor ve bu süre boyunca hayvansal gıda tüketimi yapılmamaktadır. Bayram sabahları tüm köy halkı kilisede toplanıp toplu halde dualar edip ilahiler söylemektedir. Aşağıda katılımcıların düğün, cenaze, bayram geleneklerine dair alıntılarına yer verilmiştir:

Düğünlerde çiftler kiliseye götürülür ve orada dini nikah kıyılır ardından düğün eğlencesi başlar (K8).

Düğünlerde ilk önce kilisede dini nikah gerçekleştirilir, gelinle damadın kirvesi olur, nikah şahidi gibi düşünebilirsiniz. Kilisede belli dualar okunup yüzükler takılır kutsama gerçekleştiriliyor. Sonrasında düğün başlıyor (K7).

Düğünlerimiz Müslümanların düğünü nasılsa bizim de hemen hemen öyle. Farklı olarak önce gelin ile damat kiliseye gider orada dini nikah kıyılır. Cenaze törenimiz kilisede ayin yapılır ardından defin işlemi gerçekleşir. Ayrıca ölünün

ardından üçüncü, dokuzuncu, kırkıncı günde ve bir yılı doldurunca yemek veriyoruz (K4).

İki tane özel bayramımız var: Noel ve Paskalya Bayramımız. Noel bayramı 25 aralığa denk geliyor, İsa Mesih'in doğuş bayramıdır. İkinci bayramımız ise Paskalya diğer bir ismiyle Diriliş bayramıdır. İnancımıza göre İsa, cuma günü çarmıha geriliyor, pazar günü ise ölümler arasından diriliyor o yüzden Diriliş Bayramı da deriz. Nisan ile Mayıs arasındadır. Sabah erkenden kilisede ayin yaparız, ayinden sonra gençler olarak köydeki aileleri gezip bayramlaşıyoruz (K6).

Cenaze törenlerimizde yemek veriliyor ama 10 yıl kadar oldu metropolit tarafından yasaklandı, sebebi ise herkesin durumunun aynı olmaması ve masraf yapılmasının istenmemesi ayrıca fazla yemek olunca artıyor ve çöpe gidiyor, amaçları israfın önüne geçmek. O yüzden cenazede simit/poğaça ve bir içecek olması yeterlidir (K5).

Düğün başlamadan önce kilisede ayin gerçekleşir; gelin ve damadın üzerine dualar ediyoruz ardından bölge düğünlerinde olduğu gibi şarkılar çalar oynarız. Cenaze törenimizde kilisede yarım saat bir saat civarı ayin yapılır (namaz kılınır, dua edilir), mezarlıkta da dualar edilir ardından defin işlemi gerçekleşir (K3).

5.3. Yerel Kültürel Değerleri

Köylerin yerel kültürel değerleri temasında, yöresel müzik, kıyafetler, yemekler, içki ve el sanatları alt temaları oluşturulmuştur.

Yöresel Müzik

Süryanilere ait yöresel müzik ve müzik aletlerine dair bilgi almak amacıyla katılımcılara “Size ait müzikler var mıdır? Düğün ve bayramlarda hangi müzikler çalınıyor? Müziğiniz ve müzik aletleriniz hakkında bilgi verebilir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların 6’sı Süryani müziğinde “bagiye” adlı parçanın çok meşhur olduğunu ve düğünlerde halay eşliğinde çalındığını iletmiştir. Aşağıda katılımcıların yöresel müziklerine dair ifadelerine yer verilmiştir:

Düğünlerimizde bagiye parçamız muhakkak çalınır, şarkı eşliğinde halaylar çekeriz (K10).

Türkiye’de Süryani sanatçı pek fazla yok ama Suriye ve Irak taraflarında meşhur Süryani sanatçılar vardır. Bizler düğünlerde hareketli ve genellikle halay içeren Süryanice parçalar çalıyoruz (K9)

Kendimize ait çok fazla yöresel şarkılar vardır. Dini bayramlarda ilahiler söyleriz. Düğünlerde ise eğlence tarzı müzikler çalar, bagiye, şexane, hassade hem çalınan şarkının türü hem de halaydır. Müzik aletleri ise eskiden flütler ve kemençeler varmış ama şu an bizim bölgemizde bunlar kullanılmıyor (K1).

El Sanatları

Bölgedeki Süryanilerin el sanatlarına dair bilgi almak amacıyla katılımcılara “Yörenize ait el sanatlarınız nelerdir ve sizce bunlar turistik ürün olarak sunulabilir mi veya sunuluyor mu?” sorusu yöneltilmiştir. Bölgede yaşayan Süryaniler eskiden halı, kilim, bıçak, telkâri, hasır sepet yapımıyla oldukça ilgili iken günümüzde ise Midyat merkez dışında köylerde pek fazla el sanatlarının yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu alt temayla ilgili olarak katılımcıların ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Eskiden bu köyde en az 25 kişi bıçakçılık ile ilgileniyordu, el yapımı ürünler olduğu için oldukça iyidiler fakat şimdi sadece bir kişi ilgileniyor (K5).

Eskiden halılar, kilimler, hasır sepetler çok yapılmıyormuş şimdi ise yapan yok. Midyat merkezde telkâri ile ilgilenen Süryaniler var (K10).

Yöresel Kıyafetler

Belirtilen alt temada Süryanilere özgü yöresel kıyafetlerin neler ve nasıl olduğunu belirlemek amacıyla görüşmecilere “Geleneksel giysileriniz nelerdir? Bunları günlük olarak da kullanıyor musunuz? Sadece düğün ve bayram gibi özel günlerde mi giyiyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşmecilerin tamamı günümüzde yöresel kıyafetlerin artık giyilmediğini sadece kiliselerde din adamlarının ya da koroda olan kişilerin beyaz cübbe giydiğini iletmışlerdir. Aşağıda katılımcıların yöresel kıyafetlerle ilgili alıntılarına yer verilmiştir:

Eskiden düğünlerde yöresel kıyafetler giyiliyordu, Suriye ve Irak’ta yaşayan Süryaniler hala giyiyor ama buradakiler giymiyor (K8).

Yaşadığımız coğrafyada Kürtler, Türkler, Araplar ve Ezidiler beraber yaşadığımız için kaynaşmış durumdayız, kıyafet olarak hepimiz aynı tarzda giyiniyoruz, günümüzde farklı, özel olarak giydiğimiz bir kıyafetimiz yoktur (K6).

Özellikle geleneksel olarak nitelendirdiğimiz kıyafetimiz yoktur. Kilisede ilahi söylerken giydiğimiz düz beyaz cüppelerimiz vardır (K7).

Yöresel Yemekler

Bu alt temada Süryanilere ait yöresel yemekleri belirlemek amacıyla görüşmecilere “Yöresel yemekleriniz nelerdir? Özel günlerde hangi yemekleri yaparsınız? (Düğünde, bayramda, cenazede vs.)” sorusu sorulmuştur. Verilen cevapların çoğunda ırok (içli köfte), sembusek (kapalı lahamcun), gabula (buğday türünden ayranla yapılan yemek veya çorba) yemekleri yer almıştır. Ayrıca Süryanilerin mutfağında bulgur ve etin de çok sevildiği tespit edilmiştir. Aşağıda yöresel yemeklere dair görüşmecilerin cümlelerine yer verilmiştir:

Genel olarak bulgur ve eti çok severiz muhakkak bulgurlu veya etli yemekler yaparız. Irok, sembusek, merge, gabula yemeklerimiz çok meşhurdur (K9).

Kitel (içli köfte aslında, farklı bir versiyonu ırok ismiyle biliniyor) yemeğimiz var. Sembusek de sevdiğimiz yemeklerdendir. Ayrıca bulguru çok sever ve tüketiriz. Bulgur hayatın tadıdır (K5).

Yöresel yemeklerimizden dobo en meşhurlarındandır (kırmızı etli, bademli, sarımsaklı). İçli köfte ve sembusek (küçük kapalı lahamcun) vardır. Gabula yemeği çorbası da denir bir çeşit buğdaydan yapılır, buğday pişirildikten sonra ortasına ayran konulur, üstüne de soslu yağlı konulur (K1).

Yöresel yemeklerimizden içli köfteyi (Süryaniler ırok diyor) çok sık tüketiriz. Sembusek de vazgeçilmez yemeklerimizdendir. Gabule yemeğini de kışın çok tüketiriz (K3).

Yöresel İçki

Süryanilerin yaşadığı Mardin ve Midyat çevresi tarıma elverişli olduğundan bölgede üzüm yetiştiriciliği oldukça yaygındır. Bölgede Süryani şarapları çok meşhurdur, sadece Süryaniler değil Müslümanlar da üzüm üretimiyle ilgilenmektedir. Fakat şarap yapımında ağırlıklı olarak Süryaniler karşımıza çıkmaktadır. Köydeki üzüm veya şarap üretim

durumunu belirlemek amacıyla görüşmecilere “Köyünüzde yapılan içki/içecek var mıdır? Bunlar nelerdir ve sizce bunlar turistik ürün olarak sunulabilir mi veya sunuluyor mu?” sorusu sorulmuştur. Genellikle verilen cevaplarda Midyat merkezde şarap üretiminin yaygın olduğu, köylerde ise aile işletmesi bazında üretimin yapıldığı yönünde tespit edilmiştir. Yöresel içki alt temasına ait görüşmecilerin alıntılarına aşağıda yer verilmiştir:

Köyümüzde aileler kendileri veya akrabaları için şarap yapmaktadır. Genellikle Midyat'ta daha büyük işletmeler vardır (K10).

Süryaniler üzümle çok ilgilendikleri için şarapları meşhurdur ama bu köyde maalesef pek fazla yapılmamaktadır. Eskiden her köyde ev yapımı şarap olurdu şu an Midyat merkezde fabrikalarda çok yapılıyor (K2).

Köyümüzde eskiden beri şarap yapılıyor. Sadece birkaç aile şarap fabrikalarına şarap satımı yapmaktadır (K7).

5.4. Köylerin Turistik Potansiyeli

Çalışma kapsamına alınan Süryani köylerinin turistik potansiyeli teması altında üç ayrı alt tema belirlenmiştir.

Gelen Turist

Belirtilen alt temada Süryani köylerine turistlerin gidip gitmediğine, giden turistlerin de en çok hangi ülkeden geldiğine dair tespitte bulunmak için görüşmecilere “Köyünüze turist geliyor mu? Geliyorsa en çok hangi ülkeden geliyor?” sorusu iletilmiştir. Bazı köylere çok, bazı köylere az da olsa tüm köylere turistlerin gittiği tespit edilmiştir. Yerli turistlerin yanı sıra başta Almanya ve İsveç olmak üzere birçok ülkeden turistlerin geldiği iletilmiştir. Aşağıda görüşmecilerin alıntılarına yer verilmiştir:

Evet köyümüze yerli, yabancı turist geliyor ama Midyat merkeze geldiği kadar değil. Genellikle Almanya'da yaşayan Süryani aileler geliyor (K9).

Özellikle köyümüze pizzacılar açıldığından beri yerli yabancı çok fazla turist geliyor. Yurtdışından en çok Almanya ve İsveç'ten turistler gelmektedir (K8).

Köyümüze turistler gelmektedir. En fazla turist Avrupa'da yaşayan Süryaniler, onlar ziyarete geliyor. Türk turistler de geliyor, bazen Yunanistan'dan gelenler de oluyor (K4).

Tarihi Yapılar

Süryani köylerindeki ziyaret edilebilir tarihi yapıların belirlenmesi amacıyla görüşmecilere “*Köyünüzde tarihi, önemli yapılar var mıdır? Bunlar nelerdir? (Manastır, kilise vb.)*” sorusu yöneltilmiştir. Tüm görüşmeciler köylerinde ziyaret edilebilir kilise veya manastırın olduğunu iletmiştir. Tarihi yapılar alt temasına ait görüşmecilerin alıntılarına aşağıda yer verilmiştir:

Köyümüzde toplam 25 tane kilise vardır. Bölgedeki en fazla kilise barındıran köy bizim köyümüzdür. En çok bilinen, ziyaret edilen ve bizim de ayinlerimizi yaptığımız kilise Mor Dodo Kilisesidir (K7).

Burada ziyarete açık Mor Afrem/Mor Teodoros kilisesi ve Mor Malke manastırı vardır (K3).

Köyümüzde Mor Malke Kilisesi bulunmaktadır, aslında eskiden burası kaleymiş sonrasında duvarların içine kiliseyi inşa etmişler (4).

Görüş ve Öneriler

Belirtilen alt temada Süryani köylerinde yaşayan görüşmecilerin turizme ve turiste bakış açılarını tespit etmek amacıyla “*Köyünüze turist gelmesini ister misiniz? Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz? İleride turist sayısı çok fazla olursa bu durumla ilgili olumlu/olumsuz düşünceleriniz nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir. Aşağıda görüşmecilere ait alıntılara yer verilmiştir:

Köyümüze daha fazla turist gelmesini çok isterim. Turistlere sunulabilecek başka şeyler de olursa burada ek kazanç sağlanabilir (K3).

Köyümüze turist gelmesini evet isteriz. Şayet ziyaret zamanları belli kurallar olursa ve gelen insanlar da bu kurallara uyarsa köyümüz açısından tanıtımın daha iyi olacağını düşünüyorum (K7).

Bölgemiz genel olarak çok güzel bir coğrafyaya sahiptir o yüzden turistlerin gelmesini ve bölgemizin tanıtılmasını çok isteriz (K9).

Mardin'e Midyat'a son yıllarda çok fazla turist gelmektedir, bununla beraber Süryani köylerine de geliyorlar. Bazı köylerdeki Süryani nüfus çok az olduğu için gelen turistleri köy halkı kaldırabilir mi bilemiyorum sonuçta turizmde misafir/turist memnuniyeti önemlidir. Bizler de köylerde yaşayan Süryaniler

olarak elimizden geleni yapıp turistleri memnun etmeye çalışıyoruz. Fakat ilerleyen zamanlarda turist sayısı çok olursa köy halkı rahatsız olabilir, özellikle yaşlılar (K6).

Katılımcılardan 9'u daha fazla turistin gelmesini olumlu karşılamakla beraber 4 katılımcı inançlarına ve çevreye saygılı olmak koşuluyla turistleri ağırlayacaklarını iletmişlerdir. Bir katılımcı (K6) köydeki alt yapının fazla turiste ev sahipliği yapamayabileceği bunun sonucunda olumsuz durumların ortaya çıkabileceğini iletmiştir. Ayrıca katılımcıların bazıları öneri olarak köylerde turistik ürünlerin pazarlanmasının, köy halkına ek gelir olabileceğini söylemişlerdir.

6. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı, Süryani köylerine özgü etnik kültürel değerleri saptamak ve bu unsurların turizm potansiyelini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Mardin'in Midyat ilçesindeki Anıtlı, Barıştepe, Doğançay, Güngören, Gülgöze, Elbeğendi ve Yemişli köyleri; Nusaybin ilçesindeki Üçköy ile İdil ilçesindeki Haberli, Öğündük ve Sarıköy çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

Saha gezisinde köylerde ziyaret edilebilir yapıların olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılara ziyaret edilebilir tarihi yapılar sorulduğunda kilise ve manastırlar ön plana çıkmıştır. Tarihleri çok eskiye dayanan dini yapıların bir kısmı iyi durumdayken bir kısmının yıkık olduğu tespit edilmiştir. Mardin ve Midyat bölgesinin sivil mimarisi çekici faktörlerinden olsa da katılımcılar belirtilen soruya dini yapılar olarak cevap vermiştir. Özellikle son yıllarda Avrupa'dan Türkiye'ye dönen Süryaniler, bölgede Mardin sivil mimarisini harmanlayarak villalar inşa etmişlerdir. Katılımcılara göre sonradan inşa edilen yapılar çekicilik arz etmeyebilirken dünyada birçok yerde sivil mimarinin turistik destinasyonlarda önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir.

Saha araştırmaları kapsamında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde yer alan Süryani köylerinde ikamet edenlerle gerçekleştirilen görüşmeler, bu köylerin "kültür turizmine" kazandırılabilceğini, umut verici bulgular eşliğinde ortaya koymuştur. Yapılan görüşmeler ve gözlemler, bölgedeki kadim mirasın, sürdürülebilir turizm dinamikleriyle uyumlu biçimde değerlendirilebileceğini de göstermiştir. İncelenen "Süryani yerleşimlerinin" büyük çoğunluğunda ziyaret edilebilir nitelikte yapılar ile kayda değer kültürel değerlerin mevcut olduğu tespit edilmiş; buna bağlı olarak, özellikle yerleşim alanlarının kültür turizmine dahil edilebileceği sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların tamamı ziyaretçilere aşına olduklarını iletmiş, birkaç katılımcı belirli şartlar sağlandığı takdirde daha fazla turiste olumlu bakabileceklerini söylemişlerdir. Şartlardan en önemlisi inançlarına ve çevreye saygılı olunmasıdır. Katılımcılar belirli kurallar olursa daha fazla ziyaretçiyi misafirperverlikte karşılayacaklarını iletmişlerdir. Turistlerin yoğun olarak gittiği yerlerde çevre kirliliği veya çevreye zarar verme gibi durumların ortaya çıkabileceği görülmektedir. Bu bağlamda bölge halkının bu konuda endişe duyması oldukça mantıklı bir durumdur.

Bu araştırmanın en çarpıcı bulgusu, katılımcıların büyük kısmının turizme ve ziyaretçilere yönelik olumlu tutumlar sergilemeleri, bölge halkının bu alanda

geliştirilecek projeleri desteklemeye hazır olduğuna ve iş birliği yapmaya sıcak baktığına işaret etmesidir. Kültür turizminin sistemli bir biçimde geliştirilmesiyle birlikte Güneydoğu Anadolu Bölgesinin mevcut turizm potansiyelinin önümüzdeki yıllarda artacağı öngörülmektedir. Burada elde edilen sonuçlar söz konusu gelişim sürecinin hem bölgesel kalkınmaya ivme kazandıracağını hem de kültürel mirasın görünürlüğünü artıracığını akla getirmektedir. Böylece, toplum genelinde de bu mirasa yönelik farkındalık düzeyinin yükselebileceği düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında çalışma, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki turistik ürün çeşitliliğine katkı sağlaması bakımından önemlidir.

Tartışma

Bu araştırmanın bulguları kültürel mirasın turizm aracılığıyla görünür kılınmasının yalnızca ekonomik bir kazanç sağlamadığına, aynı zamanda yerel kimliğin korunmasına ve kültürel sürekliliğin sağlanmasına da katkıda bulunduğuna dikkat çekmektedir. Elde edilen bulgular, turizmin Süryani köylerinde kültürel mirasın korunması ve canlandırılmasında önemli bir araç olabileceğini ortaya koymaktadır. Özellikle unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarının yeniden üretime kazandırılması ve yerel halkın kültürel değerlerini turistlere aktarması, literatürde sıklıkla vurgulanan “yaşayan kültürel miras” yaklaşımı ile uyumludur. Benzer şekilde, Öztürk’ün (2023) Ezidilik üzerine gerçekleştirdiği çalışmada, kültürel ve dini farklılıkların turizm faaliyetleri aracılığıyla olumlu bir görünürlük kazandığı ve yerel kalkınmaya katkıda bulunduğu ortaya konmuştur. Bu çalışma da turizmin yalnızca ekonomik bir sektör değil, aynı zamanda kültürel çeşitliliğin sürdürülebilirliğini destekleyen bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Uluslararası alanyazında da benzer yaklaşımlar dikkat çekmektedir. Timothy ve Olsen’in (2006) çalışmasında, farklı dini toplulukların inanç temelli kültürel miraslarının turizm yoluyla görünürlük kazandığı ve kültürlerarası etkileşimi teşvik ettiği vurgulanmaktadır. Bu durum, Süryaniler örneğinin yalnızca Türkiye bağlamında değil, küresel ölçekte de önem arz eden bir olgu olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, Öztürk (2023) ile Timothy ve Olsen’in (2006) ortaya koyduğu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, Süryanilerin kültürel mirasının turizme entegre edilmesinin hem kültürel sürdürülebilirlik hem de toplumsal uyum ve ekonomik refah açısından önemli fırsatlar sunduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, turizmin kültürel kimliklerin korunması açısından fırsatlar sunduğu kadar kontrolsüz bir şekilde gelişmesinin kültürel erozyon ve toplumsal huzursuzluk

yaratabileceğine dair riskleri de göz ardı edilmemelidir. Nitekim Timothy ve Nyaupane'nin (2009) belirttiği üzere, etnik ve dini azınlık topluluklarının turizme açılması, doğru yönetilmediğinde kültürel yabancılaşma ve kimlik aşınması gibi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Duran'ın (2011) çalışmasında da vurgulandığı üzere, kültürel unsurların kapitalist mantıkla metalaştırılması yerel kimlikler için önemli bir risk oluşturmaktadır. Duran, turizmin kontrolsüz biçimde piyasa odaklı gelişmesinin, yerel kültürlerin özgün niteliklerini aşındırabileceğini ve uzun vadede kimlik kaybına yol açabileceğini belirtmektedir. Bu eleştirel yaklaşım, turizmin yalnızca kültürel mirası tanıtmaya ve görünür kılma işleviyle sınırlı değerlendirilmemesi gerektiğini göstermektedir. Nitekim, Süryaniler örneğinde dini ritüellerin, mutfak kültürünün veya mimari değerlerin turizm aracılığıyla tanıtılması, ekonomik getiriler sağlarken; aynı zamanda kültürel öğelerin standartlaştırılması, "otantik" olanın pazarlama nesnesine dönüşmesi gibi sorunları da beraberinde getirebilir. Bu noktada Duran'ın (2019) belirttiği tehlike, kültürel kimliğin sürdürülebilirliği için turizmin eleştirel bir bakışla yönetilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu açıdan, Süryani köylerinin turizm kapsamında değerlendirilmesi, fırsatlar ve riskleri birlikte barındırmaktadır. Yerel halkın sürece aktif katılımının sağlanması, ziyaretçiler için belirli kuralların konulması ve sürdürülebilir turizm ilkelerinin benimsenmesi, bu risklerin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca çalışmanın alanyazına önemli bir katkısı, şimdiye kadar sınırlı sayıda incelenmiş olan Süryani köylerini turizm perspektifinden ele almasıdır. Bu yönüyle araştırma hem etnik turizm hem de kültürel miras turizmi alanında yeni tartışmaların kapısını aralamaktadır.

Öneriler

Çalışmanın sonuçları doğrultusunda sektör ve gelecekteki çalışmalar için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Sektöre Yönelik Öneriler

Seyahat acentaları, mevcut Güneydoğu Anadolu tur programlarına Süryani köylerini ekleyebilir veya yalnızca bu köylerden oluşan özel tematik rotalar hazırlayabilir. Hazırlanacak tur programları, yerel halkın kendi kültürel değerlerini tanımasına, yaşatmasına ve bunları ziyaretçilere sunmasına imkân sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Köylerin tur programlarına kapsamlı biçimde dahil edilmesi durumunda, ziyaretçiler için

belirli kuralların koyulması, yöre halkının mahremiyet ve yaşam biçimine dair endişelerini azaltacaktır. Unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarının yeniden canlandırılması teşvik edilmeli ve bu ürünler turistik bir değer olarak pazarlanmalıdır. Bu süreç hem yerel ekonomiye katkı sağlayacak hem de kültürel sürekliliği destekleyecektir. Turizm faaliyetleri, çevresel, sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde planlanmalı; aşırı turizm, kültürel erozyon ve toplumsal huzursuzlukların önüne geçilmelidir. Seyahat acentaları, turizm faaliyetlerini yerel yönetimlerle, köy temsilcileriyle ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde yürütmelidir. Bu yaklaşım, katılımcı ve planlı bir turizm anlayışının yerleşmesine katkı sunacaktır. Süryani köyleri, yalnızca turistik çekim merkezleri olarak değil, yaşayan kültürel miras alanları olarak konumlandırılmalı; bunun sonucunda eğitim, tanıtım ve koruma faaliyetleri desteklenmelidir.

Gelecekteki Çalışmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırma 11 Süryani köyünde yaşayan 10 kişi ile sınırlıdır. Gelecekteki araştırmalarda daha geniş bir coğrafi kapsama alınarak incelenebilir. Ayrıca araştırmaya bu köylerdeki yerel halkın yanı sıra yerel yönetim, sektör temsilcileri ve yatırımcılar da araştırmalara dahil edilebilir. İlerleyen çalışmalarda Süryani kültürel mirasının korunmasına yönelik stratejilerin turizmle nasıl uyumlaştırılabileceği ele alınabilir. Özellikle sürdürülebilir turizm, kültürel miras yönetimi ve yerel halkın turizme katılımı gibi konulara odaklanmanın hem akademik alanda hem de uygulamada katkılar sunacağı düşünülmektedir. Bundan sonraki araştırmalarda Süryani köylerindeki kültürel değerler, farklı etnik ve dini topluluklara ait benzer yerleşimlerle karşılaştırılmalı olarak ele alınabilir. Bu yaklaşım bölgenin çok kültürlü yapısının turizm açısından taşıdığı özgün katkıyı daha görünür kılacaktır.

KAYNAKÇA

- Akalın, M. (2016). Kentsel dönüşümün karanlık yüzü: soylulaştırma, yerinden edilme ve mekânsal dışlanma. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 287-319
- Akbulut, S. (2023). *Mardin Süryanilerinin Türkiye'deki geçmişleri, inançları, sosyal hayatları ve bölgeye kültürel katkıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Iğdır Üniversitesi.
- Akpirinç, E. ve Mancı, A. R. (2019). Yerel halkın kültürel miras farkındalığı ve deneyimi: Şanlıurfa örneği. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 245-260. <https://doi.org/10.30625/ijctr.647631>
- Altan B. (2022). Tur Abdi'nin risk altındaki Süryani mimari mirası. İçinde E. Kayaalp Keser (Ed.), *Mor Sobo Kilisesi* (ss.29-32). Kültürel Mirası Koruma Derneği.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51(1), 395-407. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1116878>
- Ashworth, G. J., Graham, B., and Tunbridge, J. E. (2000). *Pluralising Pasts: Heritage, Identity and Place in Multicultural Societies*. Pluto Press.
- Başdoğan Deniz, G. (2022). Kültürel mirasın korunması için sürdürülebilir miras yönetimi: Türkiye örneği. *Kent Akademisi*, 15(3), 1204-1222. <https://doi.org/10.35674/kent.1063306>
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Baum, W., and Winkler, D. W. (2003). *The Church of the East: A concise history*. London: RoutledgeCurzon.
- Bilge, Y. (1990). *Süryanilerin kökeni ve Türkiyeli Süryaniler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Böke, K. (2022). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Alfa Basım.
- Braun, V., and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.

- Brock, S. P. (2002). Some basic annotation to the hidden pearl: the Syrian orthodox church and its ancient aramaic heritage, 1-111. *Hugoye: Journal of Syriac Studies* 5(1). 10.31826/hug-2010-050106
- Brock, S. P. (2011). *The Syrian Orthodox Church in the modern Middle East. Christians and Christianity in the Holy Land*. Piscataway, NJ: Gorgias Press.
- Byrne, D. (2008). *Heritage as social action, the heritage reader*. Routledge.
- Çelik, T. (2021). *Turabdin'de Süryani yerleşimi*. İstanbul: Sabro Yayınları.
- Çoban, B. Z. (2013). Doğu kiliseleri ve monofizitizm. *Milel ve Nihal*, 10(2), 13-27. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milel/issue/24669/260940>
- Çoşan, D., ve Seçim, Y. (2020). Doğu karadeniz bölgesinde yaşayan Laz topluluklarının dili, gelenekleri ve mutfak kültürü üzerine bir araştırma, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(45), 129-142. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.658023>
- De Cesari, C. (2012). *Thinking through heritage regimes. heritage regimes and the state*. Göttingen University Press.
- Diker, O. (2019). Somut olmayan kültürel miras ile ilişkisi bağlamında etnik turizm. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 671-684. <https://doi.org/10.15869/itobiad.531408>
- Duran, E. (2011). Turizm, kültür ve kimlik ilişkisi; turizmde toplumsal ve kültürel kimliğin sürdürülebilirliği, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 291-313.
- Duygu, Z., Akalın, K. ve Var, U. (2023). *Süryaniler kimlik, din, literatür*. İstanbul: Selenge Yayınları.
- Elyiğit, U. (2023). *Mardin ili ve ilçeleri Süryani inziva geleneğinin mimari Tanıkları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Er, E. (2018). *Türkiye'de yaşayan Süryanilerin ölüm ritüelleri: Mardin örneği*. İstanbul: İkinci Adam Yayınları.
- Eriksen, T. H. (1997). *Ethnicity, race and nation. The ethnicity reader: nationalism, multiculturalism and migration*. Polity.
- Everi, N. (2023). *Süryani köyleri tarihin sessiz tanıkları*. İstanbul: E Yayınları.

- Güleç, S. ve Yalçın, A. (2025). Kültürel mirasın aktarılmasında yerel kültürel unsurların rolü. *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 44-58. <https://doi.org/10.47899/ijss.1573894>
- Graham, B., and Howard, P. (2008). *The Ashgate Research Companion to Heritage and Identity*. Ashgate.
- Griffith, S. H. (2008). *The church in the shadow of the mosque: Christians and Muslims in the world of Islam*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *Educational Communication and Technology Journal*, 29(2), 75-91.
- Güçlü, A. (2020). *Süryaniliğin kadınların gündelik hayatlarına kültürel yansımaları: Mardin Midyat örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bozok Üniversitesi.
- Gül, K. ve Gül, M. (2019). Etnik kültürel mirasın turizmde değerlendirilmesi: Küçükköy Boşnak göçmenleri örneği, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (2), 1236-1251. 10.21325/jotags.2019.418
- Gül, H. (2022). *Süryani mutfak kültürünün tanınırlığı üzerine bir araştırma: Mardin ili örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Artuklu Üniversitesi.
- Harron, S., and Weiler, B. (1992). *Review: ethnic tourism. special interest tourism*. London: Belhaven.
- Healey, J. F. (2006). *Aramaic in its historical and linguistic setting*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Healey, J. F. (2016). *The Syriac language*. Oxford University Press.
- Ishii, K. (2012). The impact of ethnic tourism on hill tribes in Thailand, *Annals of Tourism Research*, 39 (1), 290–310. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.05.004>
- İşcan, M. (2019). *Mardin ili Artuklu ilçesindeki Süryanilerde ölü gömme gelenekleri ve tarihi mezar taşlarından örnekler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

- Jamontaite, K. ve Akova, O. (2016). Litvanya Karay Türklerinin etnik turizm potansiyelinin incelenmesi. *Turar Turizm ve Araştırma Dergisi*, 5(1), 30-52. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turar/issue/39651/469214>
- Kaplan, Y. (2023). *Doğu Hristiyanları Nesturiler tarih, inanç, ritüel*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (23. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karipçin, Z. ve Ateş, A. (2022). Kültürel miras temelli turizmin geliştirilmesinde yerel halkın tutumu- Beyşehir örneği. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 17-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akmyosb/issue/71096/1117219>
- Kiper, A. U. T. ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-314. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jotaf/issue/19056/201551>
- Kozak, M. (2004). *Turizm pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Küçük, A. (2008a). *Orta Doğu'nun etnik ve dini yapısı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Küçük, M.A. (2019). Türkiye'nin turistik dini mekânlarına bir örnek: Süryani dini merkezleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(33). <https://doi.org/10.14520/adyusbd.517110>
- Küçük, Z. G. (2008b). *Mardin ve çevresinde Süryaniler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Li, Y., Zheng, Y., and He, J. (2023). Cultural inheritance-based innovation and heritage tourism: Exploring value creation and experience enhancement. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, (55) 118-130.
- Loulanski, T. (2006). Revising the concept for cultural heritage: The argument for a functional approach. *International Journal of Cultural Property*, 13(2), 207-233. [10.1017/S0940739106060085](https://doi.org/10.1017/S0940739106060085)
- Lowenthal, D. (1998). *The heritage crusade and the spoils of history*. Cambridge University Press.

- Maruyama, N. ve Woosnam K. M. (2015). Residents' ethnic attitudes and support for ethnic neighborhood tourism: The case of a Brazilian town in Japan. *Tourism Management*, 50, 225-237. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.01.030>
- Morrow, S. L. (2005). Quality and trustworthiness in qualitative research in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 250-260. 10.1037/0022-0167.52.2.250
- Mungan, B. ve Günay, Z. (2018). Etnik Miras Bağlamında Kent, Biçim ve Değişim: Suriçi, Diyarbakır. *Türkiye Kentsel Morfoloji Ağı*, (II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İstanbul), ss. 755–766.
- Münüsoğlu, H. (2022). Etnik turizm: kültürlerarası hiyerarşinin ikame edilmesi. *Folklor/Edebiyat*, 28(111), 681-696. <https://doi.org/10.22559/folklor.2200>
- Nguyen, K. T. T. (2017). Tourist–Host Interaction and Community-Based Ethnic Tourism: A Case Study from Vietnam’s Central Highlands. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(6), 629–643. 10.25903/af34-ep29
- Notzke, C. (2006). *The stranger, the native and the land: perspectives on Indigenous tourism*. Concord, Ontario: Captus Press.
- Okuyucu, A. ve Somuncu, M. (2012) Kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: Osmaneli ilçe merkezi örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(1), 37-52. https://doi.org/10.1501/Csaum_00000000061
- Özdemir, Y., Özdemir, E. ve Aktaş, U. (2010). Postmodernite ve etnisite. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 325-336. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisobil/issue/2822/38081>
- Öztürk, E. (2023). *Güneydoğu Anadolu’da Ezidi kültürünün bölge turizmi açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi.
- Öztürk, G.Ö. (2022). *Yerel halkın turizm gelişimine yönelik algıları: Mardin Süryani topluluğu örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi.
- Parpola, S. (2004). National and ethnic identity in the Neo-Assyrian Empire and Assyrian identity in post-empire times. *Journal of Assyrian Academic Studies*, 18(2), 5–49.

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S.Beşir Demir, Çev). Ankara: Pegem Akademi.
- Pekerşen, Y., Güneş, E. ve Seçuk, B. (2021). Kültürel miras turizmi değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliği kapsamında yerel halkın tutumu: Cumalıkızık örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 350–368. 10.26677/TR1010.2019.166
- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12–21. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.005>
- Rubin, H. J., and Rubin, I. S. (2005). *Qualitative interviewing: the art of hearing data*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Rusalic, D. (2009). *Making the intangible tangible: the new interface of cultural heritage*. Beograd: Institute of Ethnography SASA.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism development and the environment: Beyond sustainability?* Earthscan from Routledge.
- Smith, L. (1989). *Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism*. University of Pennsylvania Press.
- Smith, L. (2006). *Uses of heritage*. Routledge.
- Sökmen, S. (2020). Kültür Temelli Özel İlgi Turizmi. *Özel İlgi Turizmi* içinde. (Ed. Cem Işık) (s. 111-138). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Tanrıvermiş Çınar, H. (2022). *Gastronomide kültür ve kimlik yansıması: Süryani mutfak kültürü ve yemekleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Başkent Üniversitesi.
- Tigiz, M. (2019). *Süryanilerin inanç turizmine katılım motivasyonları: Mardin ili örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Batman Üniversitesi.
- Timothy, D. J., and Olsen, D. H. (2006). *Tourism, religion and spiritual journeys*. Routledge.
- Timothy, D. J., and Nyaupane, G. P. (2009). *Cultural heritage and tourism in the developing world: A regional perspective*. Routledge.

- Toker, A. (2022). Sosyal bilimlerde nitel veri analizi için bir kılavuz, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51(1), 319-345. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1112493>
- Tosun, C. (2001). Challenges of sustainable tourism development in the developing world: The case of Turkey. *Tourism Management*, 22(3), 289–303. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(00\)00060-1](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(00)00060-1)
- Türkiye İstatistik Kurumu (2024). 31 Aralık 2024 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (adnks) sonuçları. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>
- Türker, A. ve Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 4(9), 86-98. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yenifikirjournal/issue/61742/923104>
- Uçar, M. (2023). *Hatay yemek kültürü ve üzerinde etkili olan coğrafi faktörler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Harran Üniversitesi.
- Van den Berghe, P. L. (1995). Marketing Mayas ethnic tourism promotion in Mexico, *Annals of Tourism Research*, 22(3), 568-588. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(95\)00006-R](https://doi.org/10.1016/0160-7383(95)00006-R)
- Yang, L., and Wall, G. (2016). *Planning ethnic tourism*. Taylor and Francis Group.
- Yemenlioğlu, M.M. (2020). *Süryanilik dünya dinlerinden*. İstanbul: Gelenek Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, H. (2018). Köken Turizmi: Mardin Süryanileri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Travel Research*, 8(1), 45–63.
- Yürük, P. ve Uçar, M. (2015). Kültürel mirasın turizmde değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(1), 3–15.
- Waterton, E., and Smith, L. (2010). The recognition and misrecognition of community heritage. *International Journal of Heritage Studies*, 16(1-2), 4–15. <https://doi.org/10.1080/13527250903441671>

E-kaynaklar:

- http-1:** Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK), <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV.-Ceyrek:-Ekim-Aralik-ve-Yillik,-2024-53660> (Erişim Tarihi: 14.07.2025)
- http-2:** World Tourism Organization. (UNWTO)World tourism barometer and statistical annex, May 2023 (Erişim Tarihi: 14.07.2025)
- http-3:** The United Nations World Tourism Organization (UNWTO), etnik turizm nedir? <https://www.unwto.org/tourism-and-culture> (Erişim tarihi: 10.03.2025)
- http-4:** Türk Dil Kurumu, Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 10.03.2025).
- http-5:** UNESCO (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, <https://ich.unesco.org/en/convention> (Erişim Tarihi: 14.07.2025).
- http-6:** UNESCO Türkiye Milli Komisyonu (2003). <https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/> (Erişim Tarihi: 14.07.2025).
- http-7:** UNESCO. (2023). World Heritage List. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. <https://www.unesco.org.tr/Pages/659/314/UNESCO-World-Heritage-List> (Erişim Tarihi: 14.07.2025).
- http-8:** TDV İslam Ansiklopedisi, Süryanice. <https://islamansiklopedisi.org.tr/suryanice> (Erişim tarihi: 20.04.2025).
- http-9:** Kültür ve Turizm Bakanlığı, Meryem Ana Kilisesi. <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-311718/anitli-meryem-ana-kilisesi.html> (Erişim tarihi: 10.04.2025).
- http-10:** Türkiye Kültür Portalı, Mor Yakup Manastırı. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mardin/gezilecekyer/mor-yakup-manastiri> (Erişim tarihi: 10.04.2025).
- http-11:** Nişanyan Yer Adları, Sözlük, <https://www.nisanyanyeradlari.com/> (Erişim tarihi: 10.04.2025)
- http-12:** Nişanyan Yer Adları, Sözlük, <https://www.nisanyanyeradlari.com/> (Erişim tarihi: 10.04.2025)
- http-13:** Nişanyan Yer Adları, Sözlük, <https://www.nisanyanyeradlari.com/> (Erişim tarihi: 10.04.2025)

EKLER

Görüşme Soruları

1. Kendinizden kısaca bahseder misiniz? (Kaç yaşındasınız, kaç yıldır bu köyde yaşıyorsunuz ve ne iş yapıyorsunuz?)
2. Köyünüzde tahmini olarak kaç kişi yaşamaktadır?
3. Köyünüzde hangi dili/lehçeyi konuşuyorsunuz? Bu dilin yaşatılması için neler yapıyorsunuz? Çocuklarınıza nasıl aktarıyorsunuz?
4. Köyünüze turist geliyor mu? Geliyorsa en çok hangi ülkeden geliyor?
5. Köyünüzde tarihi, önemli yapılar var mıdır? Bunlar nelerdir? (Manastır, kilise vb.)
6. Özel günlerinizde (düğünler, bayramlar, cenazeler) neler yapıyorsunuz? (Kutlamalar nasıl oluyor, cenaze töreni nasıl gerçekleşiyor?)
7. Yöresel yemekleriniz nelerdir? Özel günlerde hangi yemekleri yaparsınız? (Düğünde, bayramda, cenazede vs.)
8. Köyünüzde yapılan içki/içecek var mıdır? Bunlar nelerdir ve sizce bunlar turistik ürün olarak sunulabilir mi veya sunuluyor mu?
9. Yörenize ait el sanatlarınız nelerdir ve sizce bunlar turistik ürün olarak sunulabilir mi veya sunuluyor mu?
10. Geleneksel giysileriniz nelerdir? Bunları günlük olarak da kullanıyor musunuz? Sadece düğün ve bayram gibi özel günlerde mi giyiyorsunuz?
11. Size ait müzikler var mıdır? Düğün ve bayramlarda hangi müzikler çalınıyor? Müziğiniz ve müzik aletleriniz hakkında bilgi verebilir misiniz?
12. Köyünüze turist gelmesini ister misiniz? Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz? İleride turist sayısı çok fazla olursa bu durumla ilgili olumlu/olumsuz düşünceleriniz nelerdir?
13. Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Betül Elgörmüş

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim

Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümü, 2020.

Mesleki Geçmiş

Turist Rehberi – Pronto Tour (2021- Devam ediyor)

T.C. İş Bankası Erişim Müş. Hizmetleri – Çağrı Merkezi (07.2020 – 03.2020)

Club Jolly Turizm ve Ticaret A.Ş – İstanbul – Yardımcı Rehber (07.2018-10.2018)

Haber İş Sendikası Dinlenme Tesisleri – Çeşme/İzmir – Resepsiyonist (06.2017-09.2017)

Sertifikalar

21 Şubat Dünya Rehberler Günü, Konuşmacı, Anadolu Üniversitesi, 2025.

Turist Rehberleri Adayları Yarışıyor, Yarışmacı, Anadolu Üniversitesi, 2019.

The 11th Tourism Outlook Conference, Görevli, Anadolu Üniversitesi, 2018.